

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra technické a informační výchovy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Slavnosti královny Elišky v Hradci Králové a její využití na 2.
stupni Základních škol**

Bc. Martina Jedličková

Olomouc 2023/2024

Vedoucí práce: PhDr. Pavlína Částková, Ph.D.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Pedagogická fakulta
Akademický rok: 2021/2022

Studijní program: Učitelství techniky pro střední školy
a praktických činností pro 2. stupeň základních škol (maior),
Učitelství informatiky pro 2. stupeň základních škol (minor)
Forma studia: Kombinovaná

Podklad pro zadání DIPLOMOVÉ práce studenta

Jméno a příjmení: Bc. Martina JEDLIČKOVÁ
Osobní číslo: D21636
Adresa: Palackého třída 2410, Pardubice – Zelené Předměstí, 53002 Pardubice 2, Česká republika
Téma práce: Slavnosti královny Elišky v Hradci Králové a její využití na 2. stupni základních škol
Téma práce anglicky: The celebrations of the Queen Elisabeth in Hradec Králové and their use at the lower secondary stage of elementary school
Jazyk práce: Čeština
Vedoucí práce: PhDr. Pavlína Částková, Ph.D.
Katedra technické a informační výchovy

Zásady pro vypracování:

1. Sběr literatury
2. Stanovení cíle bakalářské/diplomové práce
3. Zpracování teoretických východisek
4. Stanovení výzkumného problému
5. Realizace empirické/praktické části

Seznam doporučené literatury:

POKORNÝ, Karel. *Mistři uměleckých řemesel*. Praha: BB art, 2014. ISBN isbn978-80-7461-457-6.
JANOTKA, Miroslav. *Řemesla našich předků*. Praha: Svoboda, 1987. Prémie Členské knihovny.
VONDRUŠKOVÁ, Alena a Vlastimil VONDRUŠKA. *Řemesla a výroba*. [Praha]: Vyšehrad, 2015. Průvodce českou historií. ISBN 978-80-7429-634-5.
KOCOUREK, Jaroslav a Marek PODHORSKÝ. *Stará řemesla*. Olomouc: Agentura Rubico, 2017-. Naše země. ISBN 978-80-7346-213-0.
JUROVATÝ, Ladislav. *Velká kniha drátenictví*. Přeložil Božena MUSILOVÁ. Praha: Grada Publishing, 2020. ISBN 978-80-247-3188-9.
SULZENBACHER, Gudrun. *Zapomenutá řemesla a život na oenkae*. Druhé, upravené české vydání. Přeložil Dagmar EISENMANNOVÁ. [Praha]: Slovart, [2017]. ISBN 978-80-7529-350-3.
WINTER, Zikmund. *Dějiny řemesel a obchodu o Čechách o XIV. a o XV. století*. V Praze: Nákladem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění,

1906. Spisy musejní (Matice česká).

Stav schvalování: Studentem dopracován podklad VŠKP

Podpis studenta:

Datum:

Podpis vedoucího práce:

Datum:

Podpis vedoucího pracoviště:

Datum:

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Slavnosti královny Elišky a její využití na 2. stupni základních škol“ vypracovala sama za použití uvedené literatury a pramenů.

V Pardubicích, dne 7. 6. 2024

.....

Jméno Příjmení

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych touto cestou poděkovala PhDr. Pavlíně Částkové, Ph.D., za odborné vedení a cenné připomínky při tvorbě diplomové práce, za její ochotu a trpělivost.

Poděkování patří také všem mým blízkým, kteří mi byli a jsou oporou.

OBSAH

ÚVOD	8
1 CÍL A METODY	9
2 HRADEC KRÁLOVÉ	11
2.1 HISTORIE MĚSTA	11
2.2 SOUČASNOST.....	15
3 SLAVNOSTI KRÁLOVNY ELIŠKY	17
3.1 KRÁLOVNA ELIŠKA	17
3.2 SOUČASNÉ OSLAVY KRÁLOVNY ELIŠKY	19
4 TRADIČNÍ ŘEMESLA A ZVYKY	22
4.1 VOSKAŘSTVÍ	22
4.2 UHLÍŘSTVÍ.....	23
4.3 DRÁTENICTVÍ	25
4.4 HRNČÍŘSTVÍ	26
4.5 KOVÁŘSTVÍ A ZÁMEČNICTVÍ	27
4.6 CÍNAŘSTVÍ	29
4.7 KOŽELUŽSTVÍ.....	29
4.8 ZVONAŘSTVÍ	31
4.9 KOŠÍKÁŘSTVÍ	33
4.10 SLADAŘSTVÍ A VINAŘSTVÍ.....	33
4.11 TRADIČNÍ TRHY A JARMARKY.....	34
5 PROPOJENÍ SLAVNOSTÍ S VÝUKOU PRAKTICKÝCH ČINNOSTÍ	37
5.1 ŽÁCI STARŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU	37
5.2 ZAČLENĚNÍ TÉMATU DO PŘEDMĚTŮ	38
5.2.1 Možnosti souvisejících aktivit ve výuce	38
5.2.2 Začlenění do vzdělávací oblasti RVP Člověk a svět práce..	39
6 PRAKTICKÁ ČÁST	42
6.1 VOLBA VÝZKUMNÉ METODY	42
6.2 TVORBA METODICKÝCH LISTŮ	43
6.3 VLASTNÍ METODICKÝ LIST ŘEMESLA NAŠICH PŘEDKŮ ZA ŽIVOTA KRÁLOVNY ELIŠKY.....	45
6.3.1 Brainstorming.....	46
6.3.2 Výuka a seznámení s řemesly	47
6.3.3 Dvojice kartiček	51
6.3.4 Závěrečný kvíz	52
6.3.5 Výroba z pedigu	55
6.3.6 Vytvoření vlastní knihy řemesel	59

6.4	POZOROVÁNÍ A VOLNÝ ROZHOVOR S PEDAGOGEM	59
7	DISKUSE	63
	ZÁVĚR	65
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	68
	ANOTACE	74
	SEZNAM OBRÁZKŮ	77
	SEZNAM TABULEK.....	78

ÚVOD

Tato diplomová práce se věnuje slavnostem královny Elišky v Hradci Králové a možnosti začlenění tohoto tématu do výuky 2. stupně základní školy.

Slavnosti královny Elišky jsou v Hradci Králové velmi oblíbenou akcí a jsou spojeny i se středověkým jarmarkem a příjezdem postav, které ztvárňují královnu Elišku Rejčku a její družinu. Propojením tématu do výuky lze u žáků podporovat různé dovednosti a kompetence, jako jsou sociální, občanské i další kompetence stanovené Rámcovým vzdělávacím programem.

Teoretická část práce je uvedením do problematiky a představuje vybrané město Hradec Králové, dále charakterizuje postavu královny Elišky Rejčky a vysvětluje souvislosti oslav. Další text v teoretické části práce představuje tradiční řemesla a zvyky a nabízí také možnosti propojení tématu s výukou.

Praktická část práce se skládá z tvorby metodických listů a zpětnou vazbou ze strany učitelů. V praktické části bude představeno několik možností začlenění tématu do výuky a některé z aktivit budou přímo realizovány ve výuce a následně vyhodnoceny. Využitými metodami tedy bude tvorba metodických listů, pozorování ve výuce a rozhovor s učiteli.

1 CÍL A METODY

Cílem této práce je nabídnout a zhodnotit možnosti využití slavnosti královny Elišky v Hradci Králové a tématu tradičních řemesel ve výuce žáků na druhém stupni základních škol. Tento cíl je rozdělen do několika dílčích cílů, které se zaměřují na konkrétní aspekty implementace a evaluace daného tématu ve výuce.

Vypracovat specifické výukové aktivity, které využívají téma slavnosti královny Elišky a tradičních řemesel. Připravit metodické listy, které poskytnou učitelům detailní návody a materiály pro začlenění těchto aktivit do jejich výuky. Aktivity budou navrženy tak, aby podporovaly rozvoj kritického myšlení, kreativního řešení problémů a spolupráce mezi žáky.

Implementovat vytvořené aktivity do výuky a získat zpětnou vazbu od učitelů a žáků na jejich efektivitu a přínos. Analyzovat zpětnou vazbu s cílem identifikovat silné stránky a oblasti pro zlepšení. Na základě zpětné vazby formulovat další doporučení pro úpravy a rozšíření aktivit.

V práci budou využity následující metody, rozdělené do teoretické a praktické části. V teoretické části prozkoumání existujících studií, článků a pedagogických materiálů týkajících se využití historických a kulturních témat ve výuce. Analýza metodických přístupů k výuce tradičních řemesel a jejich integraci do školních osnov.

Praktická část zahrnuje pozorování a rozhovory. Systematické zaznamenávání chování a zapojení žáků během výuky s použitím vytvořených metodických listů. Použití záznamových archů k evidenci specifických aspektů, jako jsou úroveň engagementu, spolupráce mezi žáky a dosažení výukových cílů.

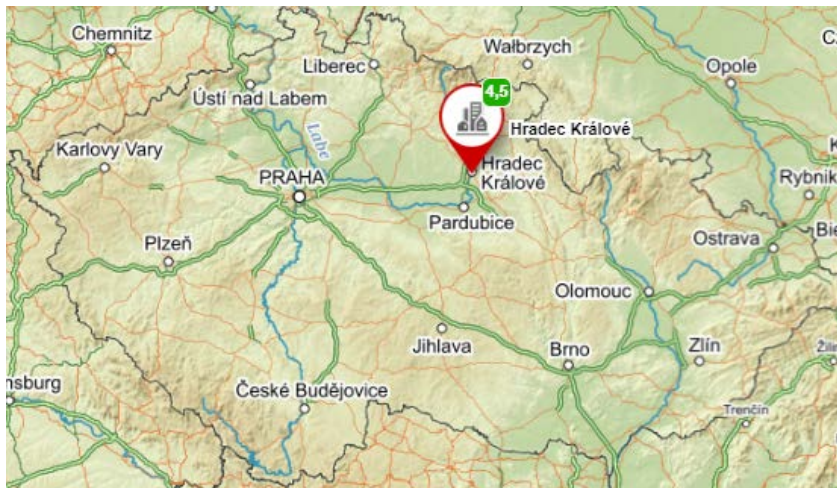
Kvalitativní rozhovory s učiteli s cílem získat podrobnou zpětnou vazbu na využití aktivity. Rozhovory budou zaměřeny na zjištění názorů na přínos a efektivitu aktivit, stejně jako na identifikaci potenciálních oblastí pro zlepšení.

Tato kombinace metod umožní komplexní zhodnocení možností využití slavností královny Elišky a tradičních řemesel ve výuce, a poskytne praktická doporučení pro jejich implementaci do školních osnov.

2 HRADEC KRÁLOVÉ

Hradec Králové je statutárním městem ležícím na východě Čech v okrese Hradec Králové a v Královéhradeckém kraji, jak ukazuje přiložená mapa (Mapy.cz, 2023).

Obrázek 1 – Poloha Hradce Králové na mapě České republiky

Zdroj: (Mapy.cz, 2023).

Následující podkapitoly nabídnou stručnou historii města i informace o současnosti.

2.1 Historie města

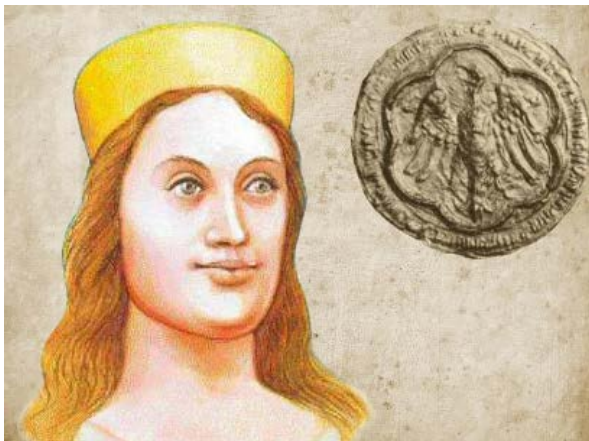
Oblast, ve které se nachází současný Hradec Králové, byla obydlena již v období pravěku, jak dokazují archeologické nálezy. Lokalita měla dlouhodobě charakter obchodního střediska, a to díky své výhodné poloze (Hradec Králové, město na dlani, 2023).

Teprve na konci 9. století se lokalita začala proměňovat na hradiště a první zmínku o hradu Hradci nacházíme v zakládací listině opatovického kláštera. Tato listina měla být sepsána roku 1073, ale protože je v ní jmenován král

Vratislav II., předpokládají historii sepsání této listiny až roku 1173. V písemných záznamech je pak město *Hradec* označeno poprvé v roce 1225 a s přívlastkem *Králové* se začíná objevovat až ve 14. století (Hradec Králové, 2023).

Zmíněná listina z roku 1225 je listina krále Přemysla Otakara I. Hradec tak na základě těchto listin patří k nejstarším českým městům. Ve 14. století získává Hradec Králové stále větší a větší prestiž a společně s dalšími městy na východě českého území je připsán králem Rudolfem I. jeho manželce Elišce Rejčce. Postavě Elišky Rejčky bude věnována pozornost v jedné z následujících kapitol, ale zde pouze zmíníme, že královna na zdejším hradě pobývala v letech 1308 až 1318, což mělo pro město velký politický i hospodářský význam. Později městu zajistila nová privilegia také další královna, která zde pobývala v letech 1378 až 1393, a to Eliška Pomořanská, vdova po Karlu IV (Turistické informační centrum, 2023).

Obrázek 2 – Eliška Pomořanská

Zdroj: (Guryča, 2016).

Ve 14. století byl Hradec Králové hned po Praze nejvýznamnějším českým městem. Byl důležitý jak svým významem, tak i rozlohou a vysokým počtem obyvatel. Už v této době byly ve městě kláštery, kostely i špitály pro nemocné a chudé (Hradec Králové: turistický průvodce Hradcem Králové, 2009).

Město zažívalo velkou prosperitu, která se ale střídala s různými epidemiemi nebo požáry. Právě opakované velké požáry ovlivnily gotickou přestavbu města a dominantou města se stal kostel sv. Ducha (Turistické informační centrum, 2023).

Obrázek 3 – Kostel sv. Ducha v Hradci Králové

Zdroj: (Děkanství Hradec Králové, 2023).

Právě tento gotický kostel byl založen už v roce 1307 královnou Eliškou Rejčskou. A i tento kostel se stal obětí velkého požáru (Děkanství Hradec Králové, 2023).

S velkými problémy se město potýkalo i za třicetileté války, kdy bylo obsazeno Švédy a ohrožováno dalšími požáry (Hradec Králové: turistický průvodce Hradcem Králové, 2009).

Za samostatné město byl Hradec Králové prohlášen v roce 1851 a do čela města byl poprvé zvolen starosta. O několik let později byla do města zavedena železnice, následovala výstavba cukrovaru a další instituce, spořitelna a podobně. V 19. století zde také vznikla továrna na piana Antonín Petrof, která získala světový věhlas. Rozvoj Hradce byl přerušen druhou světovou válkou. Po jejím ukončení, ale znovu Hradec získal prestiž kulturního i hospodářského centra (Hradec Králové, město na dlani, 2023).

Město Hradec Králové má tedy bohatou historii a v průběhu mnoha staletí bylo významným městem s mnoha privilegii. S rozvojem Hradce také souvisí

kulturní život a mnoho slavných osobností, které zde žily a působily. Kromě již zmiňované královny Elišky Rejčky, která bude blíže popsána v jedné z následujících kapitol, můžeme jmenovat také významného hvězdáře a matematika Cypriana Karáska Lvovického ze Lvovic, který žil v 16. století a působil jako astrolog na dvoře císaře Maxmilliána II. Ze 17. století můžeme jmenovat českého autora a historika Bohuslava Balbína. V Hradci po určitou dobu působili také dramatik Josef Kajetán Tyl, spisovatel Alois Jirásek nebo básník Karel Jaromír Erben (Turistické informační centrum, 2023).

Současnost a současná podoba města je do velké míry ovlivněna osobností architekta Josefa Gočára, který se narodil roku 1880 a byl známý svými kubistickými a funkcionalistickými pracemi. Za světový unikát je dokonce považována i jeho tvorba v Praze, a to kubistická kavárna Orient. V Hradci jeho otisk najdeme na mnoha místech, ať už ve stavbě gymnázia J. K. Tyla nebo unikátní infrastruktuře, kdy staré město obklopil pásy vody a zeleně (ArchiWeb, 2020).

Obrázek 4 – Josef Gočár

Zdroj: (ArchiWeb, 2020).

2.2 Současnost

Odborná literatura uvádí, že Hradec Králové bylo a stále je významné město, které bylo iniciátorem a propagátorem nových přístupů a myšlenek. To se dodnes projevuje nejen v urbanistické podobě, ale také v myšlení obyvatel města. Hradec se velmi dobře vypořádává s výzvami moderní doby a postupně získává podobu velkoměsta (Potůček, 2007, s. 303).

Hradec Králové je označován za metropoli severovýchodních Čech. Sídlí zde mnoho důležitých institucí, jako jsou úřad Královéhradeckého kraje, Univerzita Hradec Králové, Lékařská fakulta Univerzity Karlovy, Muzeum východních Čech, Filharmonie Hradec Králové a mnohé další (Turistické informační centrum, 2023).

Město Hradec Králové se snaží být stále vlivnějším městem zaměřeným na své občany a celkový rozvoj, o čemž svědčí také Strategický plán rozvoje města Hradec Králové do roku 2030. Z konference ISSS pořádané k tomuto tématu byla zpracována SWOT analýza, která uvedla, že hlavními silnými stránkami města je sídlo mnoha významných kulturních, výzkumných a vědeckých institucí a také možnosti kongresové turistiky. Hradecké kongresové centrum nabízí druhou největší kapacitu po Praze. Silnými stránkami jsou také bezpečnost ve městě, dobrá dopravní dostupnost, rekonstruované veřejné prostory, nabídka stravovacích a ubytovacích služeb. Naopak slabými stránkami jsou nedostatečně možnosti parkování, nedostatečná komplexní marketingová strategie, pouze minimální podpora cestovního ruchu a slabé zapojení místních institucí a firem (Konference ISSS, 2016).

Ve zmíněném Strategickém plánu rozvoje města Hradec Králové do roku 2030 se hovoří o rozvoji několika témat, a to budování konkurenceschopnosti (podpora vědy, využití potenciálu turistiky, průmyslové zóny letiště), soudržnosti města (zdraví obyvatel, podpora menších sportovišť), chytré město (efektivní infrastruktura, doprava, parkování), „město pro život“ (životní prostředí, řešení městské zeleně, rekreační potenciál lesoparku) a naposledy dobře řízené město (Hradec Králové, 2013).

Hradec Králové má aktuálně více než 88 tisíc obyvatel, jeho rozloha je více než 10 tisíc hektarů, což představuje asi 100 km². Nadmořská výška města je 235 metrů nad mořem. Město má celkem 20 částí, a to: Březhrad, Kukleny, Malšova Lhota, Malšovice, Moravské Předměstí, Nový Hradec Králové, Piletice, Plačice, Plácky, Plotiště nad Labem, Pouchov, Pražské Předměstí, Roudnička, Rusek, Slatina, Slezské Předměstí, Svinary, Svobodné Dvory, Třebeš a Věkoše (Místopisy, 2022).

V této kapitole byla představena historie města Hradec Králové i některé informace ze současnosti. Následující kapitola se zaměří na slavnosti královny Elišky, které bývají v Hradci každoročně pořádány.

3 SLAVNOSTI KRÁLOVNY ELIŠKY

V této kapitole bude nejprve představena postava a osobnost královny Elišky Rejčky. Poté bude pozornost zaměřena na související pořádané oslavy.

Pro úplnost lze doplnit, že slavnosti královny Elišky v Hradci Králové nejsou jedinou slavností, která je pořádána na počest české královny. Oslav na počet české královny je ale jen málo, a právě hradecká je tou největší co do počtu návštěvníků.

V Rožmitále pod Třemšínem bude v letošním roce 2023 pořádána Slavnost královny Johanky, která je pořádána již od roku 2003, a jejíž součástí bude královský průvod, rytířská klání, koncerty, divadelní představení, dobový jarmark. Slavnost je pořádána na počest královny Johany z Rožmitálu, která byla druhou manželkou Jiřího z Poděbrad. Návštěvníci budou moci navštívit rekonstrukci vojenského ležení z 15. století, účastnit se dobových her nebo prohlídky zámku (Slavnost královny Johanky, 2023).

3.1 Královna Eliška

Eliška Rejčka se narodila 1. září 1288 v polské Poznani. Jejím otcem byl polský velkokníže, který se stal roku 1295 králem Přemyslem II. Její matkou byla Riksa (Richenza) Švédská, dcera sesazeného krále Švédska Valdemara Birgerssona. Eliška Alzběta Rejčka tedy původně byla Richenza (Rykza), ale po počestění se jí říkalo Rejčka. Brzy po narození Elišky její matka zemřela. Otec se znovu oženil a poté, co byl zavražděn, se Elišky ujala právě její nevlastní matka, Markéta Braniborská. Vychovávala ji na dvoře svého snoubence Oty Braniborského, který ale zemřel již v dětském věku (Augustiánské opatství a farnost při bazilice Nanebevzetí P. Marie na Starém Brně, 2020).

Obrázek 5 –Eliška vyobrazená ve Zbraslavské kronice

Zdroj: (Augustiánské opatství a farnost při bazilice Nanebevzetí P. Marie na Starém Brně, 2020).

Eliška Rejčka byla dvakrát českou královnou, ale vždy jen na krátký čas. Už ve svých 19 letech se podruhé stala vdovou, a přestože podle pravidel měla dožít v klášteře, ale tak se nestalo (Bauer, 2022, s. 220).

Eliška se s Václavem II. zasnoubila už ve svých 12 letech, Václav však odcestoval a Eliška byla pod ochranou vévodkyně Griffiny Haličské, Václavovy tety. Ve svých 15 letech se Eliška stala manželkou a českou i polskou královnou (Augustiánské opatství a farnost při bazilice Nanebevzetí P. Marie na Starém Brně, 2020). Václav ale zemřel už za dva roky. Konkrétně zemřel pouze šest dnů před narozením dcery Anežky (Internetová encyklopedie dějin Brna, 2022).

Za další rok se Eliška vdala za Rudolfa Habsburského, syna německého krále, který podpořil své nároky na český trůn právě na základě sňatku s Eliškou Rejčkou. Jejich manželství ale vydrželo jen jeden rok, neboť Rudolf poté zemřel na úplavici. Po dvou manželích získala královna pět českých měst, Chrudim, Jaroměř, Poličku, Vysoké Mýto, a také Hradec Králové (Augustiánské opatství a farnost při bazilice Nanebevzetí P. Marie na Starém Brně, 2020).

Postavení Elišky Rejčky bylo po smrti druhého manžela složité. Začal totiž boj o český trůn a královna se přiklonila k bratrovi svého zemřelého manžela, k Fridrichu Habsburském, proti němuž stál Jindřich Korutanský. S tehdy dvouletou dcerou Anežkou musela Eliška Rejčka uprchnout z Prahy jen s jednou služebnou, do habsburského tábora. Pozdější mírová smlouva Elišce potvrdila uznání nároků na její věnná města. Eliška za své sídlo zvolila Hradec, jenž velmi podporovala a který za doby jejího působení rozkvétal (Internetová encyklopedie dějin Brna, 2022).

Eliška se tedy poté, co se podruhé stala vdovou, odstěhovala do Hradce Králové, kde zajistila přestavbu kostela sv. Ducha. V Hradci Králové prožila 5 let společně se svou dcerou. Později žila v Brně (Bobková, 2018, s. 20).

3.2 Současné oslavy královny Elišky

Slavnosti královny Elišky se v Hradci Králové konají každoročně už od roku 2002, a to vždy první víkend v září. Slavnosti navazují na skutečnost, že na počátku 14. století se právě díky královně stalo město skutečně velmi mocným jak hospodářsky, tak kulturně světoznámým. Slavnosti královny Elišky pořádají společně město Hradec Králové, Hradecká kulturní a vzdělávací společnost, a také Agentura pro obnovu a uchování historických tradic Armentum. Tato slavnost se řadí k velmi prestižním a navštěvovaným událostem, kdy každoročně se oslav účastní desítky tisíc návštěvníků (Slavnosti královny Elišky, 2023).

Kromě kejklířů nebo pouličních vystoupení a průvodu historických postav v kostýmech obsahuje program slavností také tradiční řemeslné trhy, ukázky sokolnictví, jezdeckého umění, šermířského umění. Nechybí ani koncerty, historická hudba, žehnání královny městu nebo ohňostroj (Hradec Králové, 2019).

Obrázek 6 – Střípky programu Slavností královny Elišky

Zdroj: (Koláž autora podle (Slavnosti královny Elišky, 2023)).

Slavnosti nemohly být konány ani v roce 2021, kdy svět zasáhla koronavirová pandemie a související opatření, ale nekonalý se ani v roce 2022, a to z důvodu nedostatku financí. Pro rok 2023 právě (v době psaní této práce, tedy v lednu 2023) organizátoři připravují program slavností a očekávají vysokou účast. Slavnosti jsou v Hradci Králové již určitou tradicí a jejich rušení v posledních letech bylo pro mnoho osob zklamáním (Slavnosti královny Elišky, 2023).

Obrázek 7 – Průvod při slavnostech královny Elišky

Zdroj: (Hradec Králové, 2019).

V této kapitole byly představeny Slavnosti královny Elišky, které jsou až na výjimky v Hradci Králové pořádány každý rok. Následující kapitola se zaměří na oblast tradičních řemesel a zvyků. Některá z řemesel jsou tradičně návštěvníkům ukazována a připomínána právě v rámci Slavností královny Elišky.

4 TRADIČNÍ ŘEMESLA A ZVYKY

V této kapitole budou představeny tradiční řemesla a zvyky, přičemž některé zde uvedené informace budou poté využity také v praktické části této práce.

Tradiční řemesla byla součástí životů našich předků, ale postupně se vytrácely, zejména v souvislosti s objevováním moderních technologií a automatizací. V současnosti ovšem existují některé instituce a pořádají se některé akce, které se snaží vrátit se ke kořenům a zachovat tradice těchto starých řemesel, stejně jako je například Slavnost královny Elišky, která náhled na tradiční řemesla nabízí. Za tradiční řemesla jsou označovány hrnčířství, mydlářství, drátenictví, svíčkařství, papírnictví nebo provaznictví (Vaněček, Vaněčková, 2020, s. 177).

Také písemné prameny, které se věnují studiu feudálních řemesel, se začínají objevovat od 14. století. Některé z pramenů ovšem zmiňují již 13. Století, které je klíčové pro druhou část práce, protože v této etapě se odlišilo městské řemeslo od prvovýroby a vznikaly nově tržní vztahy. Řemeslnou výrobu vykazovaly například i okolí hradních center, jako byl Hradec Králové, nebo klášterní osady. K takzvaným „silným“ městským řemeslům patřila zejména potravinářská odvětví, jejichž zástupci byli řezníci, pekaři nebo sladovníci, ale také ševci nebo krejčí. Ve 14. a 15. století existovalo už ve městech větší množství různě zaměřených dílen (Petráň, 1997, s. 27, 30).

4.1 Voskařství

Získávání medu a vosku má velmi dlouhou historii. Archeologické nálezy hovoří o chovu včel a využívání vosku již okolo 3. až 6. století našeho letopočtu. V 8. a 9. století již byl potvrzen také významný export vosku. V průběhu celého středověku pak vývoz vosku znamenal pro Evropu jeden z velmi významných zdrojů příjmu. Od 10. století postupně rostla spotřeba i význam vosku, který byl žádanou komoditou pro kvalitní osvětlení církevních i šlechtických sídel. Svíčky byly využívány v kláštorech, k osvětlování hospodářských prostor, postupně se

začaly vytvářet specifické produkty, jako svíčky určené pro večerní modlitbu, pro ranní mši, svíčky určené pouze kněžím a podobně (Blažková, 2006, s. 16-17).

Původně tedy byly voskové svíčky určeny pro bohatší vrstvy obyvatel. Chudší vrstvy využívaly svíčky vyráběné z loje nebo živočišného tuku, ale jejich nevýhodou byl zápach a vytváření černého dýmu (Šabatka, 2008, s. 4).

Voskařství bylo využíváno církví i šlechtou mimo jiné i ze symbolických důvodů a významů, neboť vosk byl chápán jako čistá surovina, která pocházela od neposkvrněných včel. Především tedy v křesťanské víře byla vosku přikládána symbolika zrození a čistoty (Stará řemesla, 2020).

Skutečně velké množství voskových svící bylo také používáno při různých průvodech, ceremoniálech, pohřbech. Z doby, kdy žila královna Eliška Rejčka, tedy ze 14. století, můžeme jmenovat konkrétní příklad. V roce 1378 se konal pohřeb Karla IV., který pro pražské svícničky znamenal obrovský zisk. Jen při smutečním průvodu, který byl velkolepý, neslo svíčky více než 560 světloňošů, přičemž další stovky svící hořely při vystavování těla krále. Na šlechtické a panovnické dvory byli přijímáni služebníci přímo na tuto problematiku, tedy aby se starali o svíce. Vosk byl totiž drahý a měla ho tak na starosti zvláště určená osoba. Profese svícničků se pak na českém území začala objevovat právě ve 14. století (Blažková, 2006, s. 21-22).

4.2 Uhlířství

Dřevěné uhlí bylo v mnoha staletích velmi potřebné a ceněné. Uhlí v lesích pálili uhlíři. Dřevo pro ně připravovali laterníci a drvoštěpové. Uhlíři nebo obchodníci pak dřevěné uhlí vozili do měst. V Praze býval znám uhelný trh vždy po tři dny v týdnu, a to od roku 1361. Dřevěné uhlí bylo potřebné pro další profese, jako byli kováři, zámečníci, nožíři, konváři, zvonáři a další. Horští uhlíři žili nedaleko lesů a už za krále Jana Lucemburského měli privilegia (Janotka, 1987, s. 3-4).

Uhlířství je charakterizováno jako jedno z nejstarších řemesel. Uhlíři pracovali ve skupinách pěti až osmi lidí a dostávali přiděly dříví, ze kterého měli

podle normy odvést příslušné množství dřevěného uhlí. Dnes lze nalézt v lesích místa, kde je terén v kruhovém tvaru průměru asi 10 metrů upraven do absolutní roviny. Jedná se o pozůstatky po milířích, ve kterých se dřevěné uhlí vyrábělo (Fryš, 2013, s. 107).

Milíř byl pro uhlíře zásadní. Jednalo se o velkou hranici dřeva přikrytou vrstvou hlíny. Právě v milíři docházelo ke karbonizaci dřeva za velmi vysoké teploty. Ze 100 kilogramů dřeva se takto získalo zhruba 20 kilogramů dřevěného uhlí. Jeho obsah se tedy zmenšil asi na pětinu. Milíř byl připravován tak, že na rovném místě byla odhrnuta povrchová vrstva zeminy a zde vybudovaná plošina kulatého tvaru, tedy takzvaný uhlířský palác. Uprostřed místa se zarazily asi 4 tyče svázané houžví a mezi ně bylo umístěno roští a dřevo. Vrchní část tvořila hlína. Nejčastěji se milíř zapálil vhazováním žhavých uhlíků doprostřed (Musil a kol., 2019, s. 73).

Obrázek 8 - Milíř

Zdroj: (Musil a kol., 2019, s. 74).

S profesí uhlířů byli také spojováni kolomazníci a smolaři. Výroba kolomazi a smůly byla při pálení dřeva označována za doplňkovou činnost. Při pálení totiž vznikal kromě dřevěného uhlí i dehet a kolomaz. Z tehdejších

pramenů, ale není jisté, kdo se zabýval výrobou smůly, kdo výrobou kolomazi a kdo je jen prodával (Janotka, 1987, s. 15).

4.3 Drátenictví

Drátenictví je velmi staré řemeslo, jehož počátky sahají až do doby bronzové. Drát byl původně velmi drahým materiálem, který složil dlouho pouze k ozdobám pro nejbohatší rodiny. Konkrétně byly v rámci drátenictví vyráběny nákrčníky (významné jsou například archeologické nálezy keltských nákrčníků), spony, jehlice nebo náramky, ale i různé kultovní předměty, zvířecí figurky a podobně (Vondrušková, 2012, s. 10).

Přestože drátenictví nebylo obrovského významu zejména v 19. století a 20. století, vzniklo již mnohem dříve, jak bylo řečeno. Dráteníci bylo velmi manuálně zruční, splétali a tvořili řady linií, spirál, oblouků i smyček. Přestože se drátenictví může zdát jako snadná práce, ve skutečnosti kromě fantazie a šikovnosti vyžadovala také trpělivost, nadšení, tvrdou práci, ale i pokoru (Jurovatý, 2020, s. 9).

Drátenictví původně zahrnovalo nejen výrobu šperků, ale i předmětů denní potřeby, kdy dráteníci například oplétali nádoby drátem, aby byly odolnější, nebo opravovali nádoby poškozené (Mašková, Prošková, 2021, s. 6).

Dráteníci využívali železné dráty, přičemž právě ve středověku se železo stalo strategickou surovinou. Na počátku středověku dokonce některé státy zakazovaly vývoz železa, především do nepřátelských zemí. Ze železných drátů se totiž vyráběla také zbroj pro rytíře. V souvislosti s válečnými konflikty vznikala stále větší potřeba zbroje, a proto ve středověku vznikaly ve velkých městech specializované dílny, kde se železo tavilo a vyráběly se z něj dráty. Drátěné košile sahaly až ke kolenům, a právě ve 14. století se začaly zkracovat, společně s rozvojem dalších prvků ochrany, kterým byly například plechové nákolníky. Z kovových kroužků se vyráběly také límce nebo rukavice (Vondrušková, 2012, s. 10-11).

Jak se ale rozvíjela středověká řemesla, začal být železný drát využíván nejen pro rytířskou zbroj, ale ve větší míře také pro jednoduché pomůcky do domácnosti nebo pro hospodářství. Klasický středověký dráteník tedy ve své dílně vyráběl například košíky, cedníky nebo zdobil kraje talířů, a uměl také opravit mnoho různých věcí domácí potřeby nebo věcí používaných v hospodářství. Vzhledem k vysoké ceně se ale drát používal spíše tam, kde nebylo možno nahradit ho jiným levnějším materiálem, jako například dřevem nebo lýkem. Využíván byl například při vázání žebřin vozů nebo pro ovíjení rukojetí dýk (Vondrušková, 2012, s. 12).

4.4 Hrnčířství

Hrnčířství patří k těm nejstarším řemeslům. Hrnčíři vyráběli keramiku, což jsou výrobky z křemičitanových zemin s různým stupněm tvárnosti, vypálení i tání. Keramika se nejprve vytváří na kruhu a po vysušení a dekorování zpevňuje vypálením. Keramika plně vytáčená pomocí kruhu je v Čechách běžná už ve 13. století (Janotka, 1987, s. 102).

Už před několika tisíci lety byla keramika vyráběna z jílu s různou příměsí, například pískem. Jednoduché hliněné předměty se objevovaly už před objevem hrnčířského kruhu. V Evropě docházelo k velkému rozvoji keramiky v Řecku, kde vznikly slavné malby na vázy. Postupně se objevoval bílý porcelán, figurální keramika nebo glazura. V českých zemích se takzvaný rychlý hrnčířský kruh začal používat právě zhruba od 14. století (Spektrum zdraví, 2016).

V Evropě v raném středověku, mezi 11. a 12. stoletím, existovala ruční forma keramiky, glazury ještě nebyly běžné. V obcovi vrcholného středověku, tedy od konce 12. až do 14. století, hrnčíři nejčastěji vyráběli mísy, džbány nebo hrnce na vaření. V menší míře se pak vyráběly neobvyklé výrobky, a to lampy nebo misky na tření. Džbánky bývaly často zdobené, například lidskými nebo zvířecími postavami (Spoilheap Archeology, 2013).

4.5 Kovářství a zámečnictví

Kováři patřili k rozšířenějším řemeslníkům, a navíc měli právo (jako jediní řemeslníci v podstatě celý středověk) pracovat jak ve městech, tak na vesnicích. Některým jiným řemeslníkům toto bylo zakazováno cechovními předpisy. Kováři byli velmi důležití, protože bez nich nemohlo fungovat žádné větší hospodářství (Vondruška, 2021, s. 129).

Kovář byl řemeslník, který tvaroval železo do žádoucí podoby, a to zpravidla za horka pomocí kladiva a kovadliny (Janotka, 1987, s. 20).

Techniku kování a kovářského svařování ovládali na českém území už starověcí Slované. V roce 805 Karel Veliký vydaným výnosem zakázal do Čech vyvážet zbraně a zbroj, a poté začali Slované s výrobou a technologiemi vlastními. Zpracování železa bylo od počátku svého vzniku na českém území záležitostí kovářskou. Kováři byli pojmenováváni jako *fabriové*. Od 10. do 12. století se přitom nejčastěji v tomto oboru objevovaly hřeby, podkovy a primitivní náradí (Pokorný, 2004, s. 9).

Od 12. století začalo být kovářství chápáno stále více jako řemeslo umělecké. Kováři na vesnicích se nespécializovali, věnovali se zejména oblasti výroby zemědělských užitkových nástrojů, ve městech naopak začal hrát roli také vzhled výrobků, nejen jejich funkčnost a praktičnost (Spektrum zdraví, 2016).

Od 13. do 14. století převažovaly v kovářském řemesle výrobky jako zbraně a zbroj, kování, těžké funkční mříže nebo železné truhly (Pokorný, 2004, s. 9).

Kovář železa nevyráběl, ale kupoval, a posléze s ním pracoval. Železo kovář nahříval v ohni, rozžhavené ho pak tvaroval pomocí kladiva na kovadlině. Díky tomu vznikaly motyky, sekery, ale také například koňské či jiné podkovy nebo hřebíky a další výrobky. Ve velkých městech se kováři později začali specializovat a vznikala tak řemesla výroby zámečnické, puškařské, mečířské nebo zbrojařské a podobně. Nejstarší český cech sdružující také kováře vznikl v českých zemích v polovině 14. století, a to v Jihlavě (Vondruška, 2021, s. 129).

Obrázek 9 – Vyobrazení středověké kovářské dílny

Zdroj: (Vondruška, 2021, s. 129).

Z původní skupiny kovářů se oddělily profese jako zbrojíři, zámečníci nebo kovolijci a další. Na evropském kontinentu již byly profese oddělovány od raného středověku, ale nedocházelo k významným technickým a technologickým inovacím. Řemeslníci, nejen kováři, se hodně soustředili kolem klášterů a panských center. Materiál jim nejčastěji dodávali takzvaní železníci, kteří naopak bydleli v blízkosti lesů, aby měli dobrou dostupnost pro palivo svých malých sléváren nebo jen malých pecí (Pokorný, 2004, s. 9).

Právě v době, která je pro tuto práci důležitá, tedy ve 13. a 14. století, se kováři vyrábějící ozdobné výrobky i umělecké obrovské mříže, nazývali zámečníky. Profese kovářů a zámečnicků se v mnohém prolínaly. Zámečnictví má v kovářství své kořeny, ale oddělilo se spíše až po tom, co se obor obohatil o konstrukční techniky uzamykatelných systémů. Jak kováři, tak zámečníci nosili kalhoty a haleny s hrubého a silného materiálu. Na halenách měli kožené zástěry, které je chránily před žhavými jiskrami (Pokorný, 2004, s. 15, 29)

4.6 Cínařství

Cínaři ještě společně s konváři vyráběli cínové nádoby a další předměty. Právě ze 14. století pochází z našeho území konkrétnější zprávy o cínařích. Konváře nacházíme například v Praze, Mostě, Kutné Hoře nebo právě v Hradci Králové. Cínaři jsou starými slovníky označováni za „studené kováře“. Velmi rozšířené bylo po určitou dobu cínové nádobí v domácnostech (Janotka, 1987, s. 60).

Cín je stříbrošedý lesklý kov a oblíbený byl nejen kvůli atraktivnímu vzhledu, kdy je také označován za „stříbro chudých“. Cín je ale také dobře kujný, odolný vůči korozi, dobře opracovatelný a zdravotně nezávadný. Zhruba od 14. století cínaři využívali dělených forem, ve kterých části předmětů odlévali a následně pak připájeli další díly (Maloň, 2013, s. 4).

K největším českým nalezištím patří Jáchymov, Krušné Hory nebo Jindřichovice. Charakteristickými výrobky byly křtitelnice nebo cínové konvice (Slanina, 2012, s. 27).

Dochovaná a v literatuře zmiňovaná je také cínová křtitelnice v kostele sv. Ducha v Hradci Králové. Má tři nohy v podobě lvích tlap a zdobí ji reliéfy Krista, panny Marie a apoštolů. Cínové předměty zpravidla obsahovaly 3 značky: osobní mistrova značka (směl ji používat od svého osamostatnění), znak města, ve kterém mistr působil, a jako třetí známka kvality suroviny (včetně uvedení příměsi olova v cínařské směsi). Značkovány přitom začaly být cínové předměty v Čechách za vlády Karla IV (Janotka, 1987, s. 60, 62).

4.7 Koželužství

Velmi důležitou surovinou byla nejen ve středověku, ale už i v pravěku, kůže. Po stažení bylo nutno kůži co nejdříve zpracovat (Vondruška, 2021, s. 130).

Obrázek 10 – Vyobrazení středověkého koželuha

Zdroj: Zdroj: (Vondruška, 2021, s. 130).

V dřívějších dobách byla využívána například kůra stromů k opracování kůží, nebo čištění kamencem. Ve středověkém koželužství se objevila nová metoda, a to odstraňování chlupů pomocí louhů ve 13. století. Čištění kůží byl proces, který doprovázel nepříjemný zápach, a proto se dílny jirchářů (tedy středověkých koželuhů) nacházely mimo města, případně jen na předměstí. Často se dílny nacházely blízko potoků nebo u mlýna, neboť k práci potřeboval koželuh velké množství vody (Vondruška, 2021, s. 130).

Koželuh ke své práci potřeboval dřevěný popel (případně vápno) usnadňující odstraňování chlupů a stromovou kůru nakrájenou na tenké proužky, protože ta umožňuje vlastní vyčiňování. Zvířecí kůže se na několik týdnů ukládá do kaše vzniklé z popela a vody, poté se pokládá na koželužský špalek a oškrabává se. Mezitím ale ještě koželuh odstraňuje ze spodní strany tuk, blány a zbytky vaziva, kůži pere, máchá v lázni z kůry, promíchává a tak dále, což trvá měsíce (Sulzenbacher, 2017, s. 24).

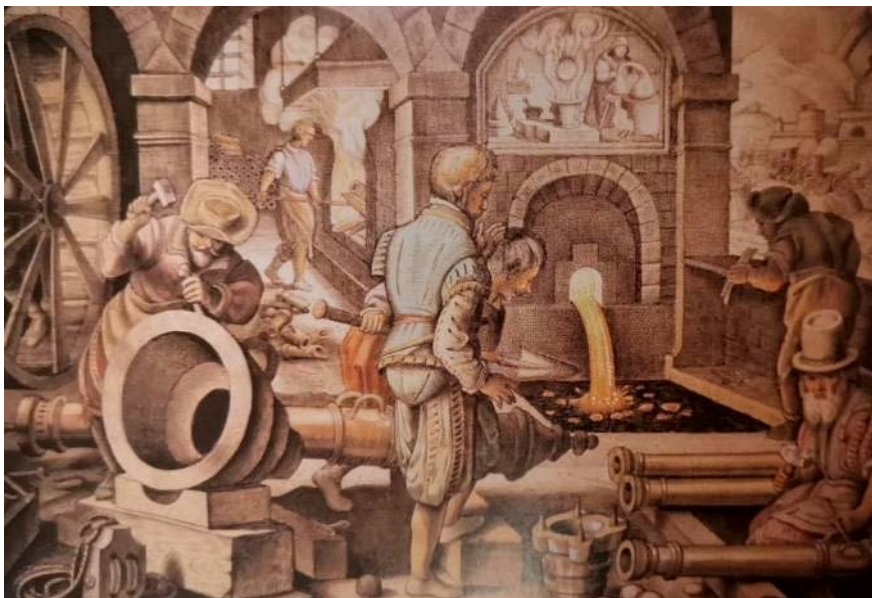
Kožedělnou výrobou se zabývali řemenáři, uzdaři a sedláři, kteří si kůži mohli připravovat sami, nebo je hotové kupovat právě u koželuhů. Činnosti uvedených tří profesí se mnohdy prolínali. Řemenáři krájeli řemeny, uzdaři

vyráběli uzdy a popruhy, sedláři se zaměřovali na sedla a chomouty, potahovali stolice, truhlice, vozy nebo kočáry kůží (Janotka, 1987, s. 66).

4.8 Zvonařství

Zvony byly nejen pro středověk velmi významné. Zvony lidem připomínaly čas, důležité události i slavnostní příležitosti, byly na poplach nebo doprovázely nebožtíka na jeho poslední cestě (Pokorný, 2004, s. 85).

Obrázek 11 – Práce zvonařů

Zdroj: (Pokorný, 2004, s. 86).

Zvonařství je v literatuře charakterizováno jako velmi stará profese, která ale navzdory probíhajícími staletími prakticky nestárne. Na rozdíl od kovářství zůstávají neměnné výrobní postupy, neměnné využití finálního výrobku i skrytá nebo odhalovaná touha zvonařů zanechat po sobě dílo, které svého tvůrce přežije. Zvon byl chápán jako „hudební“ nástroj a dokonalost při práci proto byla prioritou. Zvonař vždy musí již dopředu vědět, jak bude zvon znít, a proto je už zhruba tisíc let profil zvonu matematicky vypočítáván. Zvonařství není práce snadná, kterou by

mohl vykonávat kdokoliv. Velmi lehce bylo možné zvon pokazit například špatným složením zvonoviny nebo nedodržením čistoty. Zvonař byl mnohdy dokonce současně kovářem, v pozdějších dobách pak současně mohl působit jako puškař nebo dělolijec. Více vykonávaných činností a profesí totiž zajišťovalo trvalý příjem, trvalou práci například i v případě, pokud by poklesl zájem o zvony. Jak ostatně ukazuje výše přiložený obrázek, v dílně zvonaře vidíme také práci dělolijce vpravo dole (Manoušek, 2006, s. 9, 10).

Důležitá pro dokonalé dílo byla také teplota tavení, lití do formy nebo postupné chladnutí výrobku. Samotné hotové dílo bylo následně nutno oprašovat, leštit, dovnitř zavěsit srdce z kujného železa, a to na milimetr přesně. Pokud by srdce bylo příliš tvrdé, zvon by protlouklo, pokud by naopak bylo příliš měkké, zvuk by byl dutý a nevýrazný. Lití zvonu dokonce bylo náročnější než lití děla. Prasknutí zvonu navíc bylo chápáno velmi negativně, jako předtucha zlé události. Výroba zvonu obnášela jeho návrh, jádro, rubáš, plášť, korunu i zdobení. V případě jediné malé chyby se musel zvon rozbít a odlévat znovu (Pokorný, 2004, s. 88, 89).

Zpočátku se zvonařství, stejně jak již zmíněné kovářství či jiné profese, prolínalo zejména s konváři, kotláři nebo puškaři. Kromě samotné technologie výroba těchto produktů zahrnovala mnoho rituálů a také vysvěcení před zavěšením na určené místo. Fascinace zvukem zvonů a jejich emocionální i duchovní potenciál se zachoval dodnes. Postupem času se zvony staly zcela nedílnou součástí chrámů a kostelů. Ve 13. století můžeme hovořit o jejich „zdomácnění“ také v Čechách, původně u mnišských řádů (Pokorný, 2004, s. 85-86).

Původ zvonů, ale sahá mnohem dále, než do dob křesťanských. Nejstarší nálezy podobné zvonům pochází již z doby před naším letopočtem. V křesťanské Evropě je pak nejstarším zvonek malý zvon takzvaný Kančí tesák složen ze tří železných desek. První zmínka o velkých zvonek pochází z doby okolo 6. století našeho letopočtu. Nejstarší pražský zvon byl například odlit roku 1323 pro břevnovský klášter. Celkem se ze 13. století z českých zemí zachovalo 11 zvonů a ze 14. století pak 32 zvonů (Manoušek, 2006, s. 24-25, 28).

Zvonaři byli vážení občané, kteří mnohdy zasedali i v městské radě. Mnozí zvonaři získali vyznamenání i další vysoké pocty. Existovala také pozice dvorního zvonaře (Manoušek, 2006, s. 10).

Kromě uvedených řemesel existovala ve středověku i další, jako byly klempíři, lamači, dlaždiči, kameníci, zedníci (Janotka, 1987, s. 60).

4.9 Košíkářství

Není jisté, kdy přesně vzniklo košíkářství. Pro toto řemeslo se totiž využívají přírodní materiály jako dřevo, tráva nebo obilí, které podléhají přirozenému rozkladu, proto není možné najít archeologické nálezy. Přesto byly objeveny více než 7 tisíc let staré fragmenty košů z palmových listů, tisíce let staré pletené sandály a podobně. Už ve starém Egyptě bylo toto řemeslo hojně rozšířeno, používaly se palmové listy a rákosy, využívalo se již spirálové techniky. V Asii se pak už v dávné historii pletly výrobky z ratanu nebo cedrové kůry či bambusu (Spektrum zdraví, 2016).

Košíkářství bývá také označována za proutěné řemeslo. Z evropských dějin jsou potvrzené proutěné koše na hlínu, které měli římsí legionáři a do kterých při vykopávání valů dávali hlínu. Při výcviku také používali proutěné štíty potahované kůží. Na pletení košů ale nepohlížíme jako na samostatné tradiční řemeslo, protože bylo vždy spojené s další činností. Technologie pletení se například uplatňovala při chytání ryb, uchovávání potravin, v hornictví při převozu uhlí nebo přenášení hlíny a podobně (Košíkářství Král, 2022).

4.10 Sladařství a vinařství

Čeští sládkové vařili bílé nebo černé pivo, a to z pšenice nebo ječmene. Chmel jako nedílná surovina vaření piva se na českém území pěstoval už v 9. století, ale první písemné prameny o chmelnici pochází ze 13. století. Více se toto řemeslo ale rozvíjelo až později, například v 16. století přibývá pěstitelů chmele i mezi sedláky a měšťany, a v témže století už některá města začínají

ověřovat původ a kvalitu chmele pečetěmi. Ve 14. století se přitom začalo uplatňovat právo míle, kdy česká královská města získávala privilegia od krále s možností vařit piva, přičemž v okruhu jedné míle od města nikdy jiný pivo vařit nesměl (Janotka, 1987, s. 114).

Pokud hovoříme o vaření piva, lze také dodat, že v roce 2007 začal pivovarník Milan Rambousek právě v Hradci Králové vařit speciální Eliščino královské pivo s přídavkem kaštanového medu. Pivo vaří hradecký minipivovar (Internetová encyklopedie dějin Brna, 2022)

Kromě vaření piva má v českých zemích dlouhou a významnou tradici vinařství. Víno bylo od raného středověku velmi oblíbeným nápojem. Počátky moravského vinařství jsou spojovány s Římany, kteří na našem území pobývali. První zmínka o českých vinicích je uvedena v 11. století v darovací listině Sptyihněva II. litoměřickému kostelu (Kraus, 2012, s. 8).

V etapě mezi 11. a 13. stoletím se rozvoji vinařství věnovaly hlavně kláštery a šlechta. Zlatým věkem moravského vinařství je nazývána doba 14. až 16. století (Janotka, 1987, s. 119).

4.11 Tradiční trhy a jarmarky

Tradiční trhy a jarmarky se v českých městech konaly již před mnoha staletími. Lidová řemesla měla v českých zemích velkou tradici. Trh byl důležitou společenskou událostí, kde se lidé scházeli, prodávali různé výrobky i zemědělské plodiny, na trhu se prodávala i různá hospodářská zvířata. Jarmarky pak byly různé velké výroční trhy konané při příležitosti nějaké významné události (Lada, 2018, s. 98)

Výše byla zmíněna tradiční řemesla a zvyky s dřívějších století. Některá z těchto tradičních řemesel znovu obyvatelé českých měst poznávají a vracejí se k nim. Tradici můžeme spatřovat ve využívání potravin nebo určitých způsobech zpracování potravin, které byly dříve oblíbené, jako je pečení kváskového chleba nebo nakládání kvašená zelenina. Vracejí se stará řemesla, jako háčkování, tkaní, ale například i kosení trávy, které má dokonce z důvodu pobytu v přírodě

a používání fyzické síly terapeutické účinky pro osoby se sedavým zaměstnáním. Společnost se k tradicím vrací z důvodu některých tehdejších ekologických postupů jako inspirace, dále z důvodu zájmu o historii, jako možnost poznat své předky a také z důvodu, že i tradiční postupy mohou být využívány v moderním pojetí. Proto je také vhodné, aby i děti a žáci byli s tradicemi seznamováni a aby si uvědomovali tradice našich předků, aby věděli, odkud pochází a aby cítili hrdost a sounáležitost. Návrat k tradicím a historickým řemeslům bývá často patrný v období různých svátků, jako jsou Velikonoce nebo Vánoce, ale velmi vhodnými událostmi jsou také festivaly nebo akce, jakou jsou právě i Slavnosti královny Elišky (Kolářová, 2021, s. 151).

V případě využití středověkých řemesel ve výuce lze doplnit, že žáci si doplňují slovní zásobu, poznávají některé již zastaralé výrazy, které se už dnes nepoužívají, učí se rozeznávat archaismy. Kromě hodin dějepisu nebo výtvarné výchovy lze zařadit téma do vyučovacího bloku češtiny o významu slov. Pozornost může být věnována slovo tvorbě. Vhodné je využití pracovních listů, ale i samostatného internetového vyhledávání (Metodický portál Rámcový vzdělávací program, 2010).

Některá řemesla, která se objevovala už za působení královny Elišky Rejčky v Hradci Králové, jsou aktuální dodnes. Například vinaři, sládky nebo hrnčíři, to jsou profese, které jsou i dnes některými lidmi zastávány, ať už se postupy, technologie či vzhled výrobků proti historii změnil jakkoliv. Některá řemesla uvedená v této práci jsou naopak charakterizována jako již zaniklá. Například voskařství je chápáno jako řemeslo zaniklé. Současní amatérští i profesionální výrobci pracující s voskem nemají s historickými voskaři mnoho společného. Poptávka po speciálních výrobcích z vosku, na rozdíl od středověku, téměř neexistuje. Výsostné postavení křesťanských svící z pravého včelího vosku je upozadňováno jinými materiály a průmyslové výrobě. Přesto je ale možné setkat se s některými svíčkami z pravého včelího vosku v poslední době více než před několika desetiletími, a to právě z důvodu ožívání tradic a zvyků. Svíčky ze včelího vosku jsou nabízeny právě především na jarmarcích, novodobých poutích a oslavách, zejména těch, kde jsou připomínány tradiční a řemeslné trhy (Blažková, 2006, s. 89).

S tradičními řemesly souvisí také tradiční zvyky. O zvycích se v současnosti (nejen ve školách) hovoří nejčastěji v souvislosti s vánočními svátky či Velikonocemi a dalšími svátky. Pokud hovoříme o 14. století, kdy v Hradci Králové pobývala královna Eliška Rejčka, v této době už byly známé tradice masopustu, vánoční zvyky a podobně. Různé tradiční jarmarky pořádané napříč celou Českou republikou, nabízí ukázky tradičních řemesel a souvisejících výrobků, jako jsou vánoční ozdoby, malované sklo, výrobky ze dřeva, kůže, skla či proutí, včelího vosku, dárky z přírodních materiálů. Často jsou ale součástí jarmarků i tradiční a pro současnou dobu nezvyklá jídla, speciální marmelády, palačinky, sýry, tradiční lidové pečivo a podobně (Kudy z nudy, 2022).

Další kapitola se bude věnovat tomu, jak propojit téma Slavností královny Elišky a tehdejších řemesel s výukou na druhém stupni základní školy.

5 PROPOJENÍ SLAVNOSTÍ S VÝUKOU PRAKTICKÝCH ČINNOSTÍ

Tato kapitola pojedná o možnostech propojení Slavností královny Elišky a tématu tradičních řemesel s výukou žáků druhého stupně základní školy.

5.1 Žáci staršího školního věku

Propojení tématu Slavností královny Elišky a tradičních řemesel se týká výuky žáků druhého stupně základní školy, tedy žáků staršího školního věku, které nyní stručně charakterizujeme. Charakteristika určitého věku žáků pomůže následně s vytvořením vhodných témat výuky.

Druhý stupeň základní školy obsahuje šestou až devátou třídu. V těchto třídách se tedy vzdělávají žáci zhruba ve věku 11-14 (případně 15) let. Starší školní věk tedy končí ukončením povinné školní docházky a souvisí s mnoha psychickými i fyzickými změnami.

Starší školní věk je nazýván obdobím přechodu od dětství k dospělosti. Jedná se o vývoj nerovnoměrný, jak tělesný, tak psychický, ale i sociální. Proto je také období některých autorů dále děleno na střední (10 až 12 let) a starší školní věk (13-15 let), kdy první z uvedených je provázeno bouřlivým obdobím rozvoje a charakterizováno ještě snadným učením, druhé je pak klidnější období vývoje charakteristické zhoršenou kvalitou učení. Část autorů ale období druhého stupně základní školy nerozděluje a hovoří o něm obecně jako o starším školním věku (Perič, Březina, 2019, s. 56).

Ve starším školním věku vrcholí také vývoj třídy jako skupiny, prohlubují se odlišnosti mezi žáky i mezi jednotlivými třídami. U žáků obecně roste potřeba autonomie a nezávislosti, potřeba sebeprosazení. U žáků lze také pozorovat rozvoj jejich logického myšlení, zvyšování kritičnosti (Čapek, 2010, s. 21).

Žáci usilují o samostatnost, rozvíjí svou schopnost porozumět racionálním důvodům. Jedná se o klíčovou etapu psychického vývoje, kdy hormonální aktivita ovlivňuje jak emoce, tak projevy dětí k sobě i ke druhým. Žák již má předpoklady

pro vyvíjení značné duševní aktivity. Vydrží se také dlouhou dobu soustředit. Typická bývá pro toto období náladovost a nejistota je mnohdy zastírána vychloubáním se. Mohou vznikat i hluboké zájmy, které budou ovlivňovat i další vývoj v žákově životě (Perič, Březina, 2019, s. 57).

Žáci staršího školního věku je důležité seznamovat s prací předků. Jsou totiž vystaveni masivní a cílené reklamě zaměřené na konzumní záležitosti a jejich vzhled. U žáků je pozorována menší odolnost vůči vnucovaným trendům a mnozí se odpojují od skutečného smyslu života a smysluplných aktivit (Šance dětem, 2014).

5.2 Začlenění tématu do předmětů

5.2.1 Možnosti souvisejících aktivit ve výuce

Slavnosti královny Elišky a související témata, jako tradiční řemesla, lze využít v mnoha předmětech, nejen dějepise, ale i v cizích jazycích, češtině nebo výtvarné výchově a dalších předmětech. K využití tématu tradičních řemesel ve výuce existuje řada praktických návodů, například na Metodickém portálu RVP. Konkrétně je nabízena aktivita spojená s pracovním listem, kdy žáci vyhledávají významy konkrétních slov, a to s použitím internetu nebo příruček či slovníků. Další nabízenou aktivitou je rozdat žákům kartičky tak, že k sobě hledají do dvojice druhého žáka. Například jeden ze žáků má na kartičce napsané povolání, druhý žák pak materiál (například dráteník a železný drát nebo voskařské řemeslo a vosková svíčka). Pro děti základní školy může být také velmi zajímavou obměnou výuky brainstorming, kdy učitel na tabuli píše nápady žáků na to, která povolání dříve existovala a nyní již zanikla a podobně (Metodický portál Rámcový vzdělávací program, 2010).

Ve škole by se děti měly učit pomocí všech smyslů a v provázanosti předmětů. Ostatně už sám Jan Ámos Komenský říkal, že nejlepší učení je zážitkem. Neobvyklé, nevšední, poutavé i dramatické zážitky s využitím různých smyslů si žáci déle a podrobněji pamatují. Statistika uvádí, že žáci si pamatují

20 % toho, co slyší, ale až 90 % toho, co současně dělají a říkají (Poláková, 2019, s. 109).

Jako velmi podnětné a inspirativní se jeví například aktivita nazvaná jaroměřské základní školy nazvaná Jeden den ve středověku očima hrnčíře. Žáci měli možnost v městském muzeu zažít den očima hrnčíře. Nejen že si osobně vyzkoušely práci na hrnčířském kruhu, ale také skládali puzzle ve formě starodávných nádob nebo pracovaly s pracovním listem. Žáci si také mohli vyrobit hrneček či jinou keramiku. Propojení tradičních řemesel do výuky je velmi vhodné propojit s nějakou činností, ideálně výrobou nějakého předmětu (Základní škola Boženy Němcové v Jaroměři, 2018).

5.2.2 Začlenění do vzdělávací oblasti RVP Člověk a svět práce

Pokud se podíváme konkrétně na podporu výuky a některé příspěvky analýzy využití řemesel ve vzdělávacích oblastech, pak je možno například využít tematiku řemesel ve vzdělávací oblasti Člověk a svět práce. Jeden z průzkumů potvrdil, že řemesla jsou zařazována do výuky nejčastěji v souvislosti s tradičními svátky, což je ostatně také případ této práce. Řemesla by byla do výuky zapojena v souvislosti s tradičními Slavnostmi královny Elišky (Maněnová, Trpková, 2010, s. 160).

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV) ale nabízí více možností a oblastí, ve kterých lze žáky seznámit s problematikou tradičních řemesel. RVP v rámci základního vzdělání hovoří o vzdělávacích oblastech, ve kterých by mohlo být dané téma využito. Jedná se o oblast Jazyk a jazyková komunikace (EDU.cz, 2023), kde mohou žáci doplňovat svou slovní zásobu a poznávat zastaralé výrazy, rozeznávat archaismy (Metodický portál Rámcový vzdělávací program, 2010).

Další vzdělávací oblastí pro využití tradičních řemesel je Informační a komunikační technologie. Žákům může například učitel zadat referát o vybraných řemeslech, a to právě s využitím internetu. Podobně lze také využít téma v dalších

oblastech: Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Umění a kultura, stejně jako Člověk a svět práce (EDU.cz, 2023).

Jak bylo zmíněno, jedna z analyzovaných možností je využití řemesel ve vzdělávací oblasti Člověk a svět práce. Svět práce obsahoval původní rukodělnou výrobu i její postupný rozvoj. Někteří lidé se začali věnovat specifickým oblastem výroby a měli pak své žáky, a ti zase své, a postupně se řemesla uchovávala pro další generace. Průmyslová revoluce ale znamenala velký milník, který současně přinesl i změnu postupů, technologií i možnost masové produkce. Velmi ale mizela individualita výrobků. Autorky, které zkoumaly, zda učitelé využívají tradiční řemesla ve výuce, zjistily následující. Minimálně jednou měsíčně toto téma využívá necelá třetina dotázaných pedagogů, přičemž vůbec je do výuky nezařazuje taktéž třetina. Třetina žáků se tedy ve výuce nikdy neseťká s problematikou tradičních řemesel. Největším zdrojem nápadů a inspirace pro práci s dětmi v této oblasti jsou knihy a časopisy, ale ve velké míře také nápady vlastní i nápady kolegů. Ti učitelé, kteří tradiční řemesla zařazují do výuky, tak do jednoho činí vždy v souvislosti s nějakými tradicemi, zvyky, tradičními svátky. Nejčastěji se jedná o Vánoce a Velikonoce, svatého Mikuláše, Pálení čarodějnic nebo Svátek matek (Maněnová, Trpková, 2010, s. 160-161).

Další inspiraci na využití tradičních řemesel ve výuce lze čerpat v projektu jedné z příborských škol. Projekt je taktéž zaměřen na vzdělávací oblast Člověk a svět práce. Cílem je zprostředkovat žákům zajímavý zážitek, ale také možnost si daný produkt vyrobit. Žáci se mají seznámit s tradičními řemesly, měla by u nich být podporována úcta k lidské práci a úcta k předkům, žáci si také rozvíjí svou zručnost. Žáci mají radost z kreativity a vlastní tvořivosti nebo také z darování vlastnoručně vyrobeného dárku. Projekt vede k růstu individuality žáka v tvořivou osobnost. Projekt zahrnuje konkrétní aktivity v souvislosti s prací s kovy. Žáci poznávají zvuk různých kovových předmětů, mohou je zkoušet poznat i se zavázanýma očima, pouze sluchem. Žáci mohou vytvořit vlastní „skladbu“ s použitím kovových předmětů, vyrobí si vlastní netradiční kovový nástroj, z odpadového kovového materiálu si mohou vyrobit i postavičku. S použitím internetu lze hledat, kde se v České republice těží jaký kov, žáci mohou téma

využívat i v matematice, kde zjišťují hmotnost kovových předmětů a pracují i s fyzikou (Metodický portál Rámcový vzdělávací program, 2008).

Člověk a svět jako velmi vhodnou vzdělávací oblast pro setkávání žáků s tradičními řemesly označuje více autorů. Jedním z dalších takových příkladů je projekt Podpora práce učitelů (PPUČ), který směřuje k rozvoji čtenářské, matematické i digitální gramotnosti dětí ve školách. Nejdůležitějšími výstupy projektu jsou práce žáka podle slovního návodu a předlohy, a také jednoduché postupy žáka sloužící k výrobě předmětů z různých tradičních i netradičních materiálů. Autoři v rámci projektu realizovali několik činností. Nejprve se žáky diskutovali o tom, co jsou řemesla a čím jsou charakteristická. Žáci dostali za úkol nalézt v místě svého bydliště nějaká tradiční řemesla, především na základě výpovědí rodiny a známých. Děti vytvořily vlastní návod na nějaký výrobek, který oni sami zvládnou vyrobit, jako například háčkování a podobně. Rozvíjena byla také čtenářská gramotnost, kdy žáci četli, formulovali důležité myšlenky, porovnávali je s vlastními zkušenostmi. Zpětná vazba od dětí byla velmi pozitivní (Metodický portál Rámcový vzdělávací program, 2019).

Zcela konkrétními inspirativními aktivitami jsou v příkladu zaměření na hrnčířství: diskuse se žáky o keramice a hrnčířském řemeslu, vyprávět o oblíbeném hrnečku, který žáci přinesli a který mohou namalovat. Žáci vyprávějí, jak hrneček získali a proč ho mají v oblibě. Dále mohou žáci podle předlohy modelovat z hlíny hrneček nebo třeba jednotlivé figurky pro Betlém. Učitel může žáky naučit básničku o hrnčíři a lze také vyzkoušet nošení vody v hliněných nádobách na hlavě s vysvětlením a připodobněním nedostatku vody na africkém kontinentu. V případě zaměření na jinou oblast, například košíkářství, lze povídat si o proutí a vrkách, tvořit výzdobu pomocí vrbových proutků, naučit se říkadla, vyrobit vrbovou píšťalku, uplést si košík a podobně (Metodický portál Rámcový vzdělávací program, 2008).

Možností využití tradičních řemesel ve výuce je tedy celá řada. Téma lze využít v češtině, praktické výuce, tělocviku, matematice, fyzice nebo dějepisu. Žáci se mohou vzdělávat, vyrábět produkty, učit se písničky či básničky a budovat obdiv a úctu ke svým předkům i mnoho dalších schopností a dovedností.

6 PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části práce se pokusíme navrhnout do výuky vybrané královéhradecké základní školy aktivity představené s tématem teoretické části práce, tedy s tématem tradičních řemesel, při příležitosti pořádání Slavností královny Elišky.

6.1 Volba výzkumné metody

Pro účely této práce byla zvolena samostatná tvorba metodických listů, jejichž využitelnost je ověřena v praxi. Výzkumnou metodou je pozorování a volný rozhovor.

Pozorování je jednou z nejstarších a nejpřirozenějších metod získávání informací o okolním světě. Vědci a výzkumníci používají pozorování k tomu, aby získali hlubší pochopení jevů a procesů v různých oblastech, jako jsou přírodní vědy, společenské vědy, psychologie a další.

Existují různé typy pozorování, včetně participativního a neparticipativního, strukturovaného a nestrukturovaného, stejně jako přímého a nepřímého. Participativní pozorování zahrnuje aktivní účast pozorovatele v dané situaci, zatímco neparticipativní pozorování znamená, že pozorovatel zůstává vnější a nezasahuje do dění. Strukturované pozorování je plánované a systematické s přesně definovanými kategoriemi a postupy, zatímco nestrukturované pozorování je volnější a flexibilnější, což umožňuje zaznamenat více nečekaných detailů. Přímé pozorování znamená, že pozorovatel sám sleduje a zaznamenává události, zatímco nepřímé pozorování využívá prostředníky, jako jsou kamery nebo jiné technologie.

Hlavní výhodou pozorování je jeho schopnost poskytovat detailní a přesné informace o chování a událostech v reálném čase. Pozorování umožňuje sbírat data v jejich přirozeném prostředí, což může vést k autentickým a věrohodným výsledkům. Na druhou stranu, pozorování může být časově náročné a vyžaduje pečlivou přípravu a trénink pozorovatele, aby se minimalizovaly chyby a zkreslení.

Metoda pozorování se často používá v kombinaci s jinými metodami, jako jsou rozhovory nebo dotazníky, aby poskytla komplexnější pohled na studovaný problém. V psychologii je například pozorování klíčovou metodou při studiu vývojového chování dětí, zatímco v sociologii může pomoci pochopit dynamiku skupinových interakcí a sociálních struktur.

Při provádění pozorování je důležité dodržovat etické zásady, zejména pokud jde o souhlas pozorovaných osob a ochranu jejich soukromí. Transparentnost a respekt k účastníkům jsou klíčovými aspekty, které pomáhají udržet důvěru a etickou integritu výzkumu.

V závěru lze konstatovat, že metoda pozorování je nepostradatelným nástrojem pro vědce a výzkumníky, který umožňuje získávat cenné a autentické informace. I když má své výzvy a omezení, správně provedené pozorování může přinést hluboké a významné poznatky o světě kolem nás.

6.2 Tvorba metodických listů

Pro metodické listy byla využita koncepce nabízená Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (2013). Jedná se o metodický list pro základní školy. Podle MŠMT by tedy měl vzdělávací materiál obsahovat jméno autora výukového materiálu, datum vytvoření, cílový ročník základní školy, vzdělávací oblast a tematický okruh, kterého se vytvořený materiál týká, a také samotný metodický list včetně anotace. Všechny tyto podmínky bude splňovat také metodický list vytvořený pro účely této práce.

MŠMT v metodickém listu dále doplňuje, že všechny vytvořené materiály mají směřovat ke zkvalitňování výuky žáků, měly by být součástí inovované přípravy pedagoga, nejedná se o žádné kopie, ale autorský text či autorský materiál. Vzdělávací materiál by měl být kvalitní a jazykově i formálně správný, bezchybný. Za metodický list není považována kopie již existujícího materiálu, snímek powerpointové či jiné prezentace, nebo samostatné video bez výkladu a podobně (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2013).

Metodické listy nehovoří pouze o dané aktivitě, ale komplexní metodický list obsahuje všechny důležité informace, tak aby se například jiný kolega –

pedagog mohl inspirovat a aby věděl, jak podle metodického listu danou aktivitu zopakovat. Příklad metodického listu, který využijeme jako podklad i pro tuto práci, obsahuje: stanovený cíl aktivity, věk cílové skupiny, varianty dané činnosti (postupu), potřebné pomůcky, odhadovanou dobu trvání, místo realizace, rozvíjené kompetence a na závěr vyhodnocení (reflexi), případně doporučení a varianty (Kramolišová a kol., 2020).

Projektové vyučování je pedagogický přístup, který klade důraz na aktivní učení prostřednictvím praktických projektů, které jsou často zaměřeny na reálné problémy nebo otázky. Tento přístup vychází z myšlenky, že žáci se učí nejlépe, když jsou aktivně zapojeni do procesu učení, a když mohou aplikovat teoretické znalosti na praktické situace.

Jedním z hlavních cílů projektového vyučování je podpora rozvoje kritického myšlení, kreativního řešení problémů a schopnosti spolupráce. Žáci pracují na projektech často ve skupinách, což podporuje rozvoj jejich sociálních a komunikačních dovedností. Během práce na projektu se žáci učí plánovat, organizovat a prezentovat své výsledky, což jsou dovednosti, které jsou cenné jak v akademickém, tak v profesním životě.

Projektové vyučování je flexibilní a může být přizpůsobeno různým vzdělávacím úrovním a předmětům. Projekty mohou zahrnovat širokou škálu aktivit, jako jsou výzkumné projekty, konstrukční úkoly, umělecké projekty nebo komunitní služby. Důležité je, aby projekty byly relevantní a smysluplné pro žáky, což zvyšuje jejich motivaci a angažovanost.

Tento přístup má několik klíčových komponent. První je definování jasných cílů a očekávání, které pomáhají žákům pochopit, co se mají naučit a proč. Druhou komponentou je podpora učitele, který působí jako průvodce a mentor, poskytuje zdroje a rady, ale nechává žákům dostatek prostoru pro samostatnou práci. Třetí je hodnocení, které by mělo být průběžné a zahrnovat jak sebehodnocení žáků, tak zpětnou vazbu od učitele.

Projektové vyučování přináší řadu výhod. Pomáhá žákům rozvíjet hlubší porozumění tématům, protože se zapojují do aktivního a praktického učení. Podporuje také interdisciplinární přístup, kdy žáci integrují znalosti a dovednosti

z různých předmětů. Dále rozvíjí klíčové dovednosti 21. století, jako jsou spolupráce, komunikace, kreativita a kritické myšlení (Chourová, 2007).

Na druhou stranu, projektové vyučování může představovat určité výzvy. Vyžaduje pečlivé plánování a organizaci ze strany učitele, a také dostatek času a zdrojů. Někteří žáci mohou mít obtíže s vyšší mírou samostatnosti a odpovědnosti, kterou tento přístup vyžaduje. Proto je důležité, aby učitelé poskytovali adekvátní podporu a pomoc.

6.3 Vlastní metodický list Řemesla našich předků za života královny Elišky

Vlastní metodický list obsahuje cílový ročník ZŠ, a to 7. třída, doporučený věk 12-13 let. Vzdělávací oblastí je Člověk a svět práce. Tématem jsou **Řemesla našich předků za života královny Elišky**.

Tabulka 1 – Metodický list Řemesla našich předků za života královny Elišky

CÍLE	VĚK	POSTUP	POMŮCKY	DOBA TRVÁNÍ	REFLEXE
Seznámit se s řemesly našich předků	7. třída základní školy	Brainstorming (která řemesla žáci znají, které by se jim líbilo)	Pedagogova příprava řemesel	1 vyučovací hodina	Na závěr vyhodnocení
Chápat souvislosti se Slavnostmi královny Elišky	12-13 let	Výuka a seznámení s řemesly	Pedagogova příprava		Hovoříme o vědomostech, pocitech dětí, prožitcích
Podporovat tvořivost a kreativitu		Každý žák dostane kartičku, hledá svou dvojici	Kartičky, které obsahují dvojice - jedna karta řemeslo, druhá materiál		Zjišťujeme, která aktivita je bavila a proč

Podporovat kompetence RVP ZV		Závěrečný kvíz	Kvízy v dostatečném počtu pro žáky	1 vyučovací hodina	
		Výroba z pedigu	Pedig, nůžky, šídla, kbelík, ručník, metr, kolíčky, špejle, provázek, štípací a kombinované kleště, včelí vosk		
		Vytvoření vlastní knihy řemesel	Kartičky dvojic, pevný blok, psací potřeby	1 vyučovací hodina	

Zdroj: (Vlastní zpracování autora).

Jednotlivé postupy uvedené v tabulce budou předmětem následujících podkapitol. Popsáno tedy bude celkem 5 postupů, a to: výuka a seznámení s řemesly, brainstorming, dvojice kartiček, závěrečný kvíz a výroba podtácku z pedigu.

6.3.1 Brainstorming

V první části tohoto projektu pedagog s dětmi realizuje brainstorming. Zeptá se, kdo zná Slavnosti královny Elišky pořádané v Hradci Králové a kdo ze žáků je někdy navštívil. Žáci mohou popsat, co tam viděli. Pedagog vysvětlí stručně, kdo byla královna Eliška Rejčka a že žila na přelomu 13. a 14. století.

Zmíněno bude, že se narodila roku 1288 v Polsku a jejím otcem byl polský velkokníže, který se stal roku 1295 králem Přemyslem II. Její matka byla Richenza Švédská, která ale brzy zemřela. Eliška si ve svých 15 letech vzala Václava II. a stala se tak českou i polskou královnou. Václav zemřel za 2 roky a za další rok si vzala Rudolfa Habsburského, který ovšem za rok také zemřel.

Následně se ptá dětí, zda znají nějaká tradiční řemesla z té doby. Pokud ano, ptá se, co konkrétně daný řemeslník potřebuje za materiál a jak svou práci dělá.

6.3.2 Výuka a seznámení s řemesly

Po brainstormingu následuje výuka pedagoga, která obsahuje následující informace o řemeslech, které byly předmětem teoretické části práce. Žáci dostanou k dispozici listy, viz příloha níže, do kterých si mohou doplňovat poznámky.

Tabulka 2 – Pomocný list k vyplnění specifik řemesel

	JAK SE NAZÝVÁ PROFESE	JAKÝ MATERIÁL JE POTŘEBNÝ	ZAJÍMAVOST, CO MĚ ZAUJALO
VOSKAŘSTVÍ			
UHLÍŘSTVÍ			
DRÁTENICTVÍ			
HRNČÍŘSTVÍ			
KOVÁŘSTVÍ A ZÁMEČNICTVÍ			
CÍNAŘSTVÍ			

KOŽELUŽSTVÍ			
ZVONAŘSTVÍ			
KOŠÍKÁŘSTVÍ			
SLADAŘSTVÍ A VINAŘSTVÍ			

Zdroj: (Vlastní zpracování autora).

Poznámky pro výuku pedagoga jsou následující. Jedná se o stručný výtah z teoretické části této práce.

VOSKAŘSTVÍ bylo významné už ve středověku. Od 10. století byl vosk důležitý a často využívaný pro osvětlování šlechtických a církevních sídel i hospodářských prostor. Začaly se vyrábět také speciální produkty, jako svíčky pro večerní modlitbu nebo svíčky pro ranní mši. Svíčky z vosku si mohly dovolit jen bohatší vrstvy obyvatel. Chudší vrstvy využívaly svíčky vyráběné z loje nebo živočišného tuku, ale jejich nevýhodou byl zápach a vytváření černého dýmu.

UHLÍŘSTVÍ bylo velmi potřebnou profesí a jedno z nejstarších řemesel. Uhlí v lesích pálili uhlíři, kteří pracovali ve skupinách pěti až osmi lidí. Dnes lze nalézt v lesích místa, kde je terén v kruhovém tvaru průměru asi 10 metrů upraven do absolutní roviny. Jedná se o pozůstatky po milířích, ve kterých se dřevěné uhlí vyrábělo. Milíř byla velká hranici dřeva přikrytá vrstvou hlíny. Právě v milíři docházelo ke karbonizaci dřeva za velmi vysoké teploty. Ze 100 kilogramů dřeva se takto získalo zhruba 20 kilogramů dřevěného uhlí. Učitel také ukáže fotografii milíře, aby žáci získali jasnější představu o tom, jak se dřevěné uhlí připravovalo.

DRÁTENICTVÍ byla práce s drátem, který byl velmi drahým materiálem. Počátky drátenictví sahají až do doby bronzové. Z drátu byly vyráběny nákrčníky, náramky nebo jehlice určené jen pro nejbohatší rodiny. Dráteníci byli manuálně

zruční, splétali a tvořili řady linií, spirál, oblouků i smyček. Z drátů se pak vyráběly také předměty denní potřeby, kdy dráteníci například oplétali nádoby drátem, aby byly odolnější, nebo opravovali nádoby poškozené. Klasický středověký dráteník ve své dílně vyráběl košíky, cedníky nebo zdobil kraje talířů a uměl také opravit mnoho různých věcí domácí potřeby nebo věcí používaných v hospodářství. Dráteníci využívali železné dráty, přičemž právě ve středověku se železo stalo strategickou surovinou. Na počátku středověku dokonce některé státy zakazovaly vývoz železa, především do nepřátelských zemí. Ze železných drátů se totiž vyráběla také zbroj pro rytíře.

HRNČÍŘSTVÍ patří také k velmi starým řemeslům. Keramika se nejprve vytváří na kruhu a po vysušení a dekorování zpevňuje vypálením. Keramika plně vytáčená pomocí kruhu je v Čechách běžná už ve 13. století, tedy v době narození královny Elišky Rejčky. Jednoduché hliněné předměty se ale objevovaly už před objevem hrnčírského kruhu. V Evropě docházelo k velkému rozvoji keramiky v Řecku, kde vznikly slavné malby na vázy. Hrnčíři v době života královny nejčastěji vyráběli mísy, džbány nebo hrnce na vaření. V menší míře se pak vyráběly neobvyklé výrobky, a to lampy nebo misky na tření. Džbánky bývaly často zdobené, například lidskými nebo zvířecími postavami

KOVÁŘSTVÍ znamenalo tvarování železa do žádoucí podoby. Železo nahříval v ohni, rozžhavené ho pak tvaroval pomocí kladiva na kováččině. Nejprve kováři vyráběli podkovy, hřeby a jednoduché nářadí, později se toto řemeslo stávalo více umělecké. Od 13. do 14. století převažovaly v kovářském řemesle výrobky jako zbraně a zbroj, kování, těžké funkční mříže nebo železné truhly. Kovář železa nevyráběl, ale kupoval, a potom s ním pracoval. Ve velkých městech se kováři později začali specializovat a vznikala tak řemesla výroby zámečnické, puškařské, mečířské nebo zbrojařské a podobně. Kováři nosili kalhoty a haleny s hrubého a silného materiálu a na halenách měli kožené zástěry, které je chránily před žhavými jiskrami.

CÍNAŘSTVÍ představovalo výrobu cínového nádobí a dalších předmětů. Cínaři jsou někdy označováni za „studené kováře“. Cín je stříbrošedý lesklý kov a oblíbený byl nejen kvůli atraktivnímu vzhledu, kdy je také označován za „stříbro

chudých“. Cín je odolný vůči korozi, dobře opracovatelný. Zhruba od 14. století cínaři využívali dělených forem, ve kterých části předmětů odlévali, a následně pak připájeli další díly. Cínová je i křtitelnice v kostele sv. Ducha v Hradci Králové. Má tři nohy v podobě lvích tlap a zdobí ji reliéfy Krista, panny Marie a apoštolů.

KOŽELUŽSTVÍ představuje zpracovávání kůží. Čištění kůží byl proces, který doprovázel nepříjemný zápach, a proto se dílny koželuhů nacházely mimo města, často u potoků. Koželuh ke své práci potřeboval dřevěný popel usnadňující odstraňování chlupů a stromovou kůru nakrájenou na tenké proužky, protože ta umožňuje vlastní vyčiňování. Zvířecí kůže se na několik týdnů ukládá do kaše vzniklé z popela a vody, poté se pokládá na koželužský špalek a oškrabává se.

ZVONÁŘSTVÍ bylo velmi významné, zvony lidem připomínaly čas, důležité události i slavnostní příležitosti, byly na poplach. Zvonař vždy musí již dopředu vědět, jak bude zvon znít, a proto je už zhruba tisíc let profil zvonu matematicky vypočítáván. Samotné hotové dílo bylo následně nutno oprašovat, leštit, dovnitř zavěsit srdce z kujného železa, a to na milimetr přesně. Pokud by srdce bylo příliš tvrdé, zvon by protlouklo, pokud by naopak bylo příliš měkké, zvuk by byl dutý a nevýrazný. Prasknutí zvonu navíc bylo chápáno velmi negativně, jako předtucha zlé události. Postupem času se zvony staly zcela nedílnou součástí chrámů a kostelů. Zvonaři byli vážení občané, kteří mnohdy zasedali i v městské radě.

KOŠÍKÁŘSTVÍ využívá přírodní materiály jako dřevo, trávu nebo obilí. Už ve starém Egyptě bylo toto řemeslo hojně rozšířeno, používaly se palmové listy a rákosy, využívalo se již spirálové techniky. Košíkářství bývá také označována za proutěné řemeslo.

SLADAŘSTVÍ A VINAŘSTVÍ je spojeno s výrobou oblíbených nápojů. Čeští sládkové vařili bílé nebo černé pivo, a to z pšenice nebo ječmene. Chmel se na českém území pěstoval už v 9. století. Ve 14. století se přitom začalo uplatňovat právo míle, kdy česká královská města získávala privilegia od krále s možností vařit piva, přičemž v okruhu jedné míle od města nikdy jiný pivo vařit nesměl. Kromě vaření piva má v českých zemích dlouhou a významnou tradici vinařství. Víno bylo

od raného středověku velmi oblíbeným nápojem. V době mezi 11. a 13. stoletím se rozvoji vinařství věnovaly hlavně kláštery a šlechta.

Součástí výkladu jsou také obrázky využívané v teoretické části této práce, jako je vyobrazení koželuha při práci, milíř, nebo práce kováře a další.

6.3.3 Dvojice kartiček

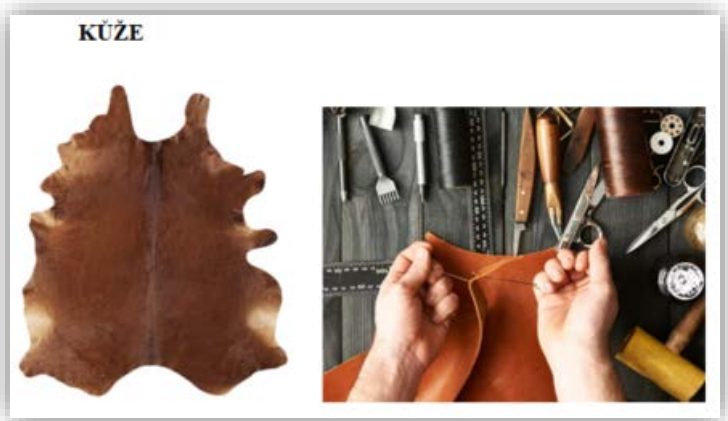
Na závěr této aktivity, která je naplánována na 1 vyučovací hodinu a která zahrnuje i výše představený brainstorming a výuku o tradičních řemeslech, přidáváme dvojice kartiček. Pro účely této práce byly vytvořeny dvojice kartiček, včetně názorných obrázků, a to vždy s pojmenováním profese a souvisejícím výrobkem. Příklad dvojice kartiček je uveden na obrázku níže.

Každý žák obdrží po jedné kartičce a následně k sobě hledá do dvojice žáka s kartičkou, která patří k jeho řemeslu nebo k jeho výrobku. V případě, že je žáků ve třídě více, než je počet karet (karet je celkem 22, tedy 11 řemesel a 11 výrobků), některé dvojice jsou pro tuto aktivitu okopírovány vícekrát.

Obrázek 12 – Kartička do dvojice č. 1 Koželuh

Obrázek 13 – Kartačka do dvojice č. 2 - Kůže

Vyrobeny byly tyto dvojice kartiček:

- Voskařství – Voskové svíčky
- Uhlířství – Dřevěné uhlí
- Drátenictví – Drátované ozdoby
- Hrnčířství – Hrnek a džbán
- Kovářství – Podkova
- Cínařství – Cínové nádoby
- Koželužství – Kůže
- Zvonařství – Zvon
- Košíkářství – Pletený košík z proutí
- Sladařství – Pivo
- Vinařství - Víno

6.3.4 Závěrečný kvíz

Závěrečný kvíz otevírá druhou vyučovací hodinu tématu tradičních řemesel. Žáci si v kvízu mohou ověřit, co si z minulé hodiny pamatují. Pedagog jim rozdává vlastní připravený kvíz obsahující celkem 7 otázek znázorněných níže, na které žáci odpovídají, v případně poslední otázky pak kreslí.

Otázky zjišťovaly, která minimálně 3 řemesla si žáci pamatují, které podle nich bylo nejnáročnější, které se žákovi nejvíce líbilo a proč. Žáci jsou poté tázáni na jméno královny, na počest které se pořádají oslavy v Hradci Králové, k čemu sloužil milíř, a podle obrázku mají poznat vybrané řemeslo, kterým je koželužství. Na závěr mají žáci podle svých představ nakreslit podkovu vyráběnou kovářem.

Obrázek 14 – Závěrečný kvíz

1. Napiš alespoň tři tradiční řemesla, o kterých jsme si povídali.
2. Které z nich bylo podle tebe nejnáročnější?
3. Které řemeslo by se tobě osobně nejvíce líbilo a proč?
4. Na počest které královny se pořádají Slavnosti královny Elišky?
5. K čemu sloužil milíř?
6. Jaké řemeslo je znázorněno na obrázku?

7. Namaluj podkovu, kterou vyráběli kováři.

Zdroj: (Vlastní zpracování autora).

6.3.5 Výroba z pedigu

Pro účely aktivity setkávání se s řemesly našich předků jsme zvolili výrobu podtáček, případně ozdob z pedigu. Jedním z tradičních řemesel bylo košíkářství, proto jsme zvolili metodu pletení, a to právě z moderního materiálu pedigu. Pedig nyní bude blíže představen, následující text bude poskytnut také pedagogovi, aby mohl dětem aktivitu blíže vysvětlit a odpovídat na případné dotazy žáků.

Pedig je přírodním materiálem, který je do Evropy dovážen z Asie. Pedig je vnitřní částí stonku popínavé palmy *Calamus rotang*, známý pod jménem *ratan*. Pokud bychom pletli z proutí, bylo by to náročnější. Pletení z pedigu je jednodušší proto, že pruty mají po celé délce stejnou sílu. Pedig lze koupit v různé šířce, a to od 1 do 10 milimetrů. Pedig lze získat v různých barvách, ať už přírodní, bělené nebo různých jiných. Před samotným pletením se pedig namáčí, aby byl měkký a bylo možno ho dobře ohýbat a dobře s ním tvořit (Hátleová, 2016, s. 5).

Pedig stačí namočit do vody jen asi na 10 minut před samotným pletením. Prodává se smotaný do kruhů, čímž je zajištěna jeho snadná skladovatelnost (DIY česky, 2015).

Pomůcky, které jsou k práci s pedigem potřebné, jsou ostré nůžky ideálně s dlouhou rovnou čepelí, šídla různých průměrů (případně postačí také pletací jehlice), nádobu na vodu (plastový kbelík s uchem), starší ručník, kolíčky na prádlo, metr a provázek. Pedig, ze kterého se plete, nestačí namočit pouze na začátku tvoření, ale pruty se máčí po celou dobu, tedy i v průběhu tvoření. Po zhotovení výrobku je vhodné jej také nalakovat nebo namořit, jinak pruty tmavnou. Jako vhodné se vzhledem k tématu této práce a vzhledem k výuce řemesel včetně voskařství jeví ošetření výrobku včelím voskem (Hátleová, 2016, s. 7).

Pedagog by měl také ještě před tvorbou obstarat štípací a kombinované kleště (DIY česky, 2015).

Pro žáky jsou vytvořeny dva různé návody, aby si mohli sami vybrat, co konkrétně chtějí vyrábět. Mohou vyrábět podtáček nebo zápich ve tvaru srdce. Pokud by žáci chtěli vyrobit zápich ve tvaru srdce, viz níže přiložený obrázek,

postup je následující. Pedagog také může žákům pustit videonávod, který je volně dostupný v uvedeném zdroji (Pinterest, 2023a).

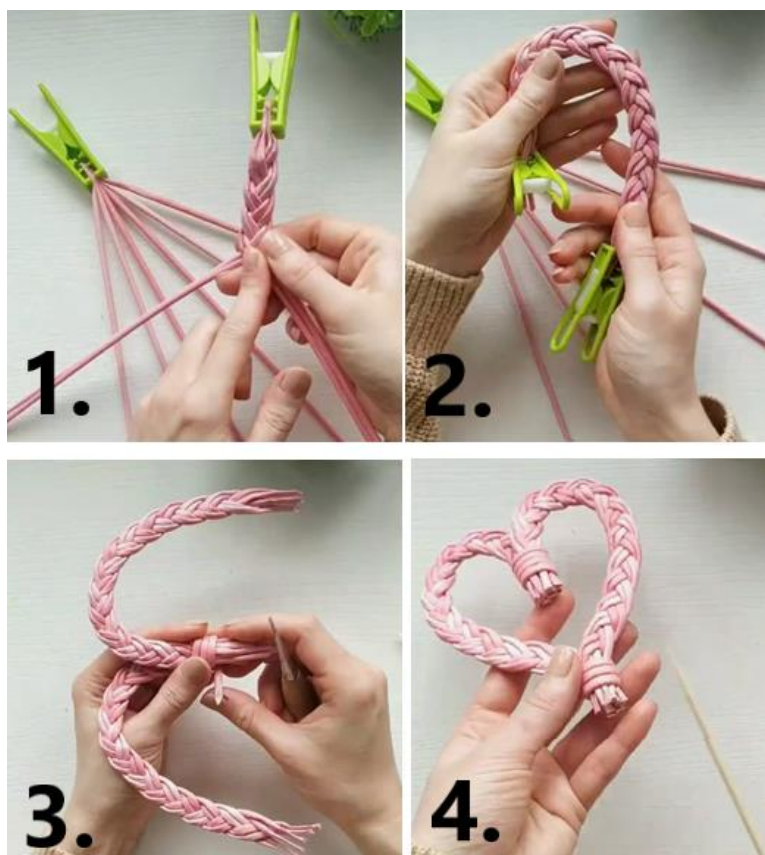
Obrázek 15 – Tvorba z pedigu – zápich ve tvaru srdce

Zdroj: (Pinterest, 2023a).

Při tvorbě zápichu ve tvaru srdce si kolíčkem na prádlo spojíme 6 ks proutků, ze kterých svrchu po dvou proutcích tvoříme „cop“. Cop následně na konci spojíme opět kolíčkem a celý cop ohýbáme a tvarujeme do poloviny srdce. Stejně takto zapleteme „cop“ z dalších šesti proutků. Poté, co takto získáme dvě poloviny srdce, je přiložíme k sobě a novým proutkem omotáme horní poloviny srdce tak, aby byly spojené k sobě. Konec tohoto proutku zastrčíme pomocí šídla dovnitř pod omotaný pedig. Následně stejný postup opakujeme u konců obou polovin srdce. Nůžkami přesahující konce pedigu (tedy „copů“) ustříhneme nůžkami. Do hotového srdce zesponu prostrčíme špejli (Pinterest, 2023a).

Obrázek 16 – Návod pro tvorbu zápichu z pedigu

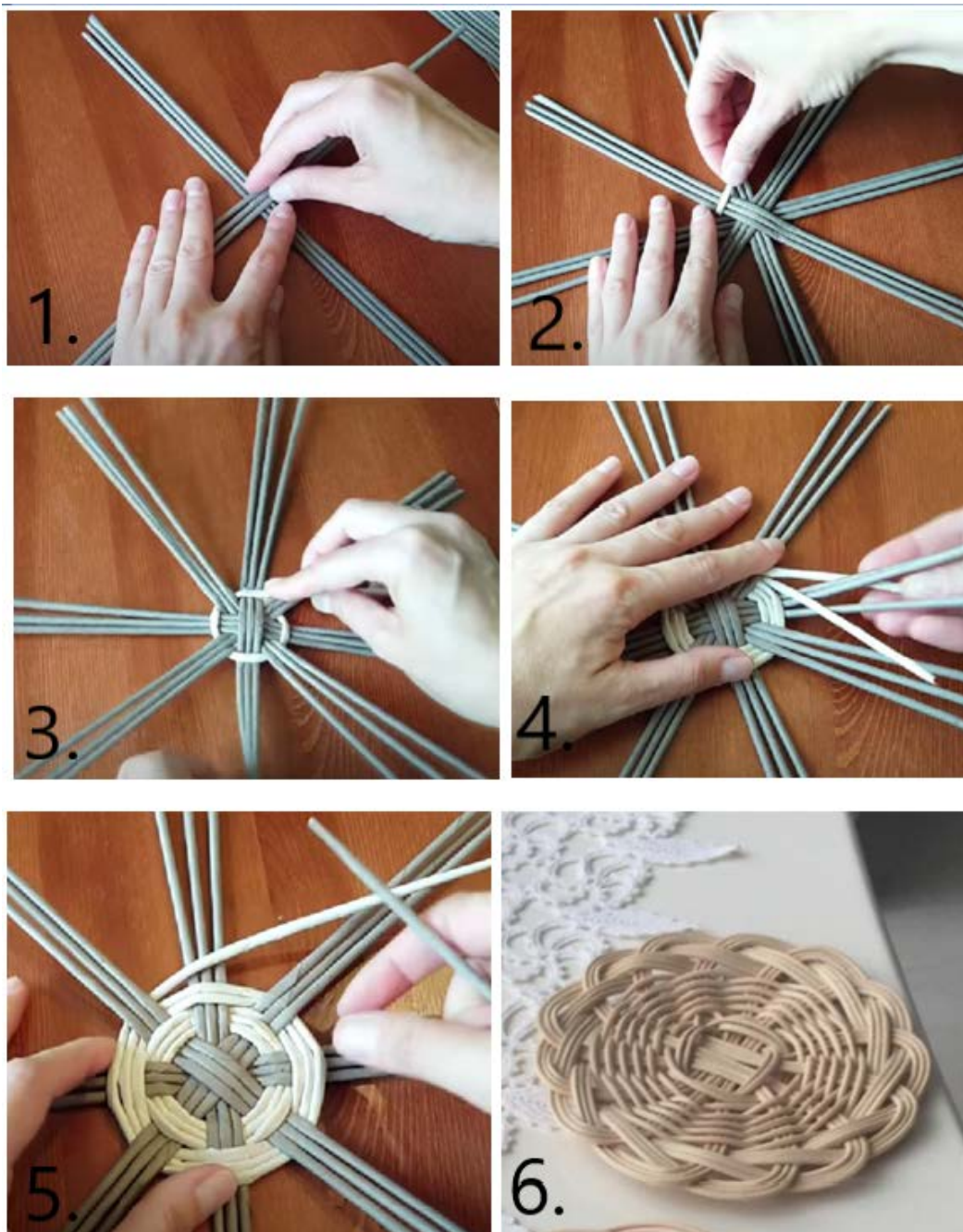

Zdroj: (Vlastní zpracování autora podle (Pinterest, 2023a)).

Pokud by se žáci rozhodli o výrobu podtácku, postup je následující. Tři zhruba 30-40 centimetrů dlouhé proutky dáme vedle sebe, uprostřed pokapeme lepidlem a přes ně nalepíme prostředek dalších tří proutků tak, že mezi sebou svírají úhel 90 stupňů. Opět nakapeme na prostředek proutků lepidlo a přilepíme další tři a pak znovu tři proutky tak, aby čtveřice trojitých proutků tvořila hvězdu, viz přiložený obrázek. Další jeden proutek pedigu (ideálně odlišné barvy) zkrácený o jeden centimetr nalepíme na horní trojici proutků nad prostředek a podvlékneme pod vedlejší trojici nalepených prutů. Postupně tento proutek odlišné barvy dáváme nad a pod ramena vzniklé hvězdy. Kroužíme stále dokola, dokud nám proutek stačí. Když už máme konec proutku, vezmeme si další a ten vložíme pod konec prvního. Můžeme dokonce proutků přidat více, tedy když další proutek vložíme pod první, viz videonávod. Pokud máme současně zaplétat dva proutky, vkládáme jeden pod

a jeden nad každé rameno hvězdy. Tyto dva proutky, které současně zaplétáme, měníme mezi sebou, kdy jeden vždy vkládáme pod a druhý nad ramena hvězdy a zase naopak (YouTube, 2017).

Obrázek 17 – Návod na tvorbu podtácku z pedigu

Zdroj: (Vlastní zpracování autora podle (YouTube, 2017)).

Nově přidávané proutky jsou vždy vkládány mezi již ty zapletené. Lze také volit různé barvy proutků současně. Výrobek lze zakončit ustříhnutím všech vyčnívajících proutků na stejnou délku a jejich zatočení do kola a jejich zatočení a vložení do spodu výrobku. Lze také zvolit postup, kdy zaplétaný proutek nedáváme pod a nad celé rameno hvězdy, ale jen pod jeden nebo nad jeden jeho proutek (rameno hvězdy je složeno ze tří proutků). (YouTube, 2017).

6.3.6 Vytvoření vlastní knihy řemesel

Poslední činností v rámci projektu Řemesla našich předků za života královny Elišky je vytvoření vlastní třídní knihy na toto téma. Pedagog do sešitu v tvrdých deskách nadepíše jednotlivá řemesla, děti k nim přilepí kartičky dvojic, které v předchozí aktivitě hledaly a spojovaly. Děti pak vyberou pět nejzajímavějších popisů a charakteristik daných řemesel, která do knihy napíší. Každé z dětí si následně na jeden den odnese knihu domů, kde do knihy zakreslí sebe, a to v podobě předem vybraného řemeslníka podle své fantazie. Vznikne tak kniha, na které se společně podíleli všichni žáci a která jim může připomínat tradice a řemesla svých předků i společně trávený čas, vzdělání i zábavu.

6.4 Pozorování a volný rozhovor s pedagogem

Pro účely této práce bylo zvoleno pozorování a volný rozhovor s pedagogy a získání zpětné vazby. Pro využití metodických listů byla vybraná královéhradecká základní škola, ve které jsem absolvovala také svou praxi a znám zdejší prostředí. S pedagogem jako třídním učitelem 7. třídy jsem se dohodla na dodání metodických listů, jejichž využití jsem ve výuce osobně pozorovala. Poté následoval volný rozhovor s pedagogem a získání zpětné vazby.

Pozorování probíhala ve vybrané královéhradecké základní škole, konkrétně v 7. třídě, v průběhu dvou vyučovacích hodin. V jednom dni se jednalo o jednu vyučovací hodinu, následující týden o druhou vyučovací hodinu. Pozorování se tedy uskutečnila dvakrát, po nich následně rozhovor s pedagogem jedenkrát. Při prvním pozorování pedagog v předmětu Dějepisu zahájil hodinu první nabízenou aktivitou v této práci, a to brainstormingem. Nejprve se pedagog zmínil o Slavnostech královny Elišky, kterou jen někteří ze žáků znají. Někteří oznámili, že vůbec neví, co to je. Pedagog se zeptal, kdo zná stará a tradiční řemesla. Zpočátku rozpačité odpovědi se postupně začaly rozšiřovat a žáci samotní takto ve skupině rozpoznali kováře a hrnčíře. Z řemesel jmenovaných v této práci tedy identifikovali dvě řemesla z celkového počtu deseti. Navíc ale jmenovali další řemesla, konkrétně pekař, truhlář, doškař, zedník a tesař. Pedagog následně jmenoval všechna řemesla, která ještě nebyla jmenována. Žáci se poté ve většině shodli na tom, že nejtěžší práci má kovář a doškař, protože kovář je u horké pece a musí mu být vedro a doškař zase pořád musí chodit na střechem a dolů, což je náročné. Brainstorming děti bavil a zapojila se do něj převážná většina žáků, až na výjimky.

Druhou aktivitou v první pozorované hodině byla výuka a seznámení žáků s řemesly. Pedagog využil v této práci připravené podklady, ale jak poté uvedl, inspiroval se také dalšími odbornými knihami. Některé z informací si tedy doplňoval. Před samotnou výukou pedagog rozdal pomocné listy, připravené taktéž pro účely této práce, kde měli žáci předepsaná řemesla, o kterých se budou učit. V tabulce si k jednotlivým řemeslům mohli připsat, jak se daná profese u vybraného řemesla nazývá, jaký materiál k práci řemeslník potřebuje, a případně zajímavost, která žáka nějakým způsobem zaujala.

Poslední aktivitou v první pozorované vyučovací hodině bylo hledání dvojic. Každý ze žáků dostal jednu kartu. Celkem bylo ve třídě 26 žáků, a proto byla 2 řemesla vytisknuta dvakrát. Žáci na sebe pokřikovali, křičeli jeden přes druhého a pan učitel musel situaci trochu mírnit. U této aktivity byli žáci veselí, panovala dobrá nálada a na přístupu pedagoga bylo pozorovatelné, že ho práce s dětmi baví a že má velmi silné pedagogické kompetence a schopnosti. Jeden ze žáků příhodně poznamenal, že teď opravdu na sebe pokřikují jako staří trhovci na

trhu, čemuž se velká část žáků zasmála. Nakonec všichni žáci našli svou dvojici. Jediná dvojice, která nebyla žákům zcela jasná a která se jim popletla, byli cínaři a hrnčíři. Žáci správně poznamenali, že hrnek může být z hlíny, ale i z cínu.

S pedagogem jsme se dohodli, že volný rozhovor ponecháme až po druhém pozorování. Ve druhém pozorování, které proběhlo následující týden, pedagog žákům rozdál závěrečný kvíz a proběhla výroba dekorace z pedigu. Závěrečný kvíz se žákům podle jejich slov líbil, byl podle nich docela jednoduchý a líbilo se jim, že není „obyčejný jako jiné testy“, ale že si v poslední otázce mohli nakreslit vlastní představu pěkné podkovy.

Výroba z pedigu se žákům také líbila, zápich ve formě srdce volily spíše dívky, ale mnoho chlapců později projevilo lítost, že si také nevybrali to srdíčko, protože je hodně jednoduché. Nakonec pedagog žákům pomáhal, žáci měli dovoleno pomáhat si i mezi sebou a každý ze žáků tak získal pěkný výrobek. Žáci poté začali vykřikovat, komu daný výrobek dají a kdo z něj bude mít radost. Pouze jeden žák projevil obavy z toho, že když mu to tak hezky šlo, má strach, že by ho maminka nutila doma taky něco vyrábět.

Poslední aktivita, nachystaná v této práci, nebyla předmětem pozorování. Pedagog pouze uvedl, že tento úkol společně připraví, ale ještě nezná přesný termín, a později mě informují o výsledku.

Po dvou pozorováních tedy proběhl volný rozhovor s pedagogem, který dané aktivity realizoval v hodině Dějepisu. V jeho hodnocení se objevila informace, že celkově byla příprava velmi dobrá, projekt se mu líbil a zejména pochválil souvislost tradičních řemesel se Slavnostmi královny Elišky. Podle jeho slov ho překvapilo, že někteří žáci slavnosti neznali, ale došli jsme k závěru, že v posledních dvou letech se slavnosti nekonaly, takže zjištění není až tak překvapující. Pedagog měl připomínku k době realizace tohoto projektu. Pozorování probíhala v průběhu ledna 2023, nicméně samotné slavnosti se budou v letošním roce 2023 konat až v září. Podle pedagoga je proto vhodná doba k realizaci tohoto projektu v červnu, kdy jsou již známky uzavřené a je proto možné se věnovat i volnějším a tvořivějším aktivitám. V září před oslavami by podle něj bylo vhodné i pomocí vytvořené knihy daná řemesla připomenout.

Co se týká doby realizace daného projektu, z důvodu termínů pro odevzdání této diplomové práce pedagog realizoval vybrané aktivity v lednu, nicméně pro tvorbu pedigového srdce vidí jako vhodnou dobu před Svátkem matek v květnu, aby děti svým výrobkem mohli rovnou obdarovat své maminky. Na přelomu dubna a května bude také v dané třídě probírána látka, která bude s životem královny Elišky Rejčky více souviset. Co se týká projektu, obsahuje podle pedagoga některé aktivity vhodné pro dějepis, ale také aktivity vhodné pro výtvarnou výchovu nebo jiné předměty. Z důvodu jednoduché realizace tohoto projektu učitel dějepisu souhlasil s kompletní realizací v rámci svých dvou vyučovacích hodin, ale v případě využití materiálů i v dalších letech je připraven dohodnout se na společné realizaci s paní učitelkou výtvarné výchovy nebo předmětu praktických činností.

Pokud bychom tedy měli shrnout některá pozitiva připravených aktivit, ale také případné připomínky, jsou následující. Jako velmi pozitivní hodnotí pedagog kvalitní přípravu a různorodost aktivit. Aktivity jsou podle něj pro žáky zajímavé, zábavné a přitom poučné, odpovídající jejich věku. Připomínky se naopak týkaly doby realizace projektu a skutečnosti, že aktivity jsou připraveny jako jeden projekt, v rámci jednoho předmětu, ale v ideálním případě by měly být rozděleny do hodin dějepisu a výtvarné výchovy, případně dějepisu a praktických činností.

7 DISKUSE

V diskusi budou nejprve vyhodnoceny výzkumné otázky stanovené již na počátku této práce. Z pozorování vyplývá, že téma tradičních řemesel lze do výuky začlenit v rámci různých předmětů, pro žáky různého věku, a také v různých ročních obdobích. Setkávání se s tradičními řemesly je pro žáky nejen zajímavé, ale také důležité, protože žáci si tak mohou budovat a podporovat svou úctu k minulým generacím a svým předkům. V ideálním případě se ve vyučování žáci s tématem tradičních řemesel setkávají opakovaně a v různých předmětech. Jak pro praktické činnosti, tak pro dějepis, zeměpis, český jazyk, i pro hudební nebo výtvarnou výchovu lze nacházet různé zajímavé a vhodné způsoby začleňování tématu do výuky. Konkrétně lze uvedené téma do výuky začlenit formou přednášky, diskuse, brainstormingu, soutěží a her, výtvarných aktivit, a podobně, což vyplývá s volných rozhovorů s učiteli. Možnosti jsou skutečně široké. Jako nejvhodnější se jeví zahrnovat této do výuky v souvislosti s určitými významnými dny či událostmi, jako je Den matek, nebo právě Slavnosti královny Elišky v Hradci Králové.

Žáci v rámci volného pozorování a reflexe v hodinách hodnotili aktivity jako zábavné, ne takové, jaké mají vždy. Bavil je brainstorming, hra na hledání souvisejících dvojic řemeslníka a využívaného materiálu, a podle jejich slov se jim líbil i test, který nebyl „obyčejný“, ale nabízel i možnost nakreslit do něj vlastní představu podkovy od kováře. Samotný pedagog ocenil zejména různorodost zábavných aktivit, které jsou současně vzdělávací, a ocenil souvislosti s pořádanými Slavnostmi královny Elišky, nicméně osobně by dané téma rozdělil na aktivity realizované před Slavnostmi, a aktivity realizované v souvislosti s vhodnou probíranou látkou. Přípomínky se tedy týkaly doby realizace projektu a skutečnosti, že aktivity jsou připraveny jako jeden projekt, v rámci jednoho předmětu, ale v ideálním případě by měly být rozděleny do hodin dějepisu a výtvarné výchovy, případně dějepisu a praktických činností.

Žáci vyzdvihovali brainstorming, hru na hledání dvojic a výrobu z pedigu. Pokud budeme vycházet z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělání (RVP ZV), pak lze hovořit o rozvoji v mnoha vzdělávacích oblastech,

kterými jsou Jazyk a jazyková komunikace, Informační a komunikační technologie, Člověk a společnost, Umění a kultura, zejména pak Člověk a svět práce. Ze jmenovaných kompetencí v RVP ZV lze s tématem tradičních řemesel rozvíjet především kompetence k učení žáků, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, Kompetence občanské i Kompetence pracovní.

Slavnosti královny Elišky se v Hradci Králové konají každoročně už od roku 2002 a jsou velmi prestižní a navštěvovanou událostí, kdy každoročně se oslav účastní desítky tisíc návštěvníků (Slavnosti královny Elišky, 2023). Někteří žáci ovšem tyto slavnosti neznaly, což překvapilo i pedagoga dané třídy, a i proto se mu nápad se začleněním tématu tradičních řemesel u příležitosti oslav zamlouval.

Žáci staršího školního by se měli seznamovat s prací předků. Jsou totiž vystaveni masivní a cílené reklamě zaměřené na konzumní záležitosti a jejich vzhled a právě seznamování s tím, jak žily a pracovaly jiné generace, jim může rozšířit náhled na život. (Šance dětem, 2014). Slavnosti královny Elišky a související témata, jako tradiční řemesla, lze využít v mnoha předmětech, nejen dějepise, ale i v cizích jazycích, češtině nebo výtvarné výchově a dalších předmětech (Metodický portál Rámcový vzdělávací program, 2010). Poláková (2019, s. 109) doplnila, že ve škole by se děti měly učit pomocí všech smyslů a v provázanosti předmětů.

Právě provázanost předmětů se ukázala jako významná i při realizaci námi navrhovaných aktivit ve výuce.

ZÁVĚR

Tato práce se věnovala tématu Slavnosti královny Elišky v Hradci Králové a využití slavností a souvisejícího tématu tradičních řemesel ve výuce.

Teoretická část práce byla uvedením do problematiky. Nejprve bylo představeno město Hradec Králové, a to jak z pohledu historie, tak z pohledu současnosti. Následně byly popsány Slavnosti královny Elišky, včetně života samotné královny. Pozornost byla věnována také tradičním řemeslům a zvykům i tradičním řemeslným trhům a jarmarkům. Práce také nastiňovala možnosti propojení tématu slavností a tradičních řemesel s výukou. Konkrétně jsme se věnovali možnostem využití tématu ve výuce v souvislosti s požadavky RVP ZV.

Praktická část práce představovala navržení aktivit souvisejících s tradičními řemesly a Slavnostmi královny Elišky do výuky vybrané základní školy v Hradci Králové. Pro účely této práce byla zvolena samostatná tvorba metodických listů, jejichž efektivita je ověřena v praxi. Výzkumnou metodou je pozorování, které zahrnovalo jak vytvoření metodického listu, tak jejich využití ve výuce, včetně pozorování a volného rozhovoru.

Pro metodické listy byla využita koncepce nabízená Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (2013). Metodické listy nehovoří pouze o dané aktivitě, ale komplexní metodický list obsahuje všechny důležité informace, tak aby se například jiný kolega – pedagog mohl inspirovat a aby věděl, jak podle metodického listu danou aktivitu zopakovat. Příklad metodického listu, který využijeme jako podklad i pro tuto práci, obsahuje: stanovený cíl aktivity, věk cílové skupiny, varianty postupu, potřebné pomůcky, odhadovanou dobu trvání, místo realizace, rozvíjené kompetence a na závěr vyhodnocení (reflexi), případně doporučení.

Námi navrhovaný metodický list je tedy určen pro práci s dětmi v 7. třídě základní školy a jeho cílem je seznámit žáky s tradičními řemesly našich předků, podpořit chápání tohoto tématu v souvislosti s pořádanými slavnostmi, a také podporovat kreativitu a tvořivost žáků. Vzdělávací oblastí, pro kterou byly aktivity

navrženy, je v rámci RVP ZV Člověk a svět práce. Tématem jsou *Řemesla našich předků za života královny Elišky*.

První nabízenou aktivitou byl brainstorming, který moderuje pedagog. Ptá se, kdo ze žáků zná Slavnosti královny Elišky pořádané v Hradci Králové a kdo je někdy navštívil. Žáci mohou popsat, co tam viděli. Zjišťuje, která řemesla žáci znají a jak podle nich vypadala práce tehdejších řemeslníků.

Po brainstormingu následuje výuka pedagoga, která obsahuje informace o řemeslech, které byly předmětem teoretické části práce. Žáci dostanou k dispozici listy, do kterých si mohou doplňovat poznámky.

Další aktivitou je hledání související dvojice kartiček. Pro účely této práce byly vytvořeny dvojice kartiček, včetně názorných obrázků, a to vždy s pojmenováním profese a souvisejícím výrobkem. Každý žák obdrží po jedné kartičce a následně k sobě hledá do dvojice žáka s kartičkou, která patří k jeho řemeslu nebo k jeho výrobku.

V závěrečném kvízu si mohou žáci ověřit, co si z minulé hodiny pamatují. Pedagog jim rozdá vlastní připravený kvíz obsahující celkem 7 otázek, na které žáci odpovídají, v případě poslední otázky pak kreslí. Otázky zjišťovaly, která minimálně 3 řemesla si žáci pamatují, které podle nich bylo nejnáročnější, které se žákovi nejvíce líbilo a proč. Žáci jsou poté tázáni na jméno královny, na počet které se pořádají oslavy v Hradci Králové, k čemu sloužil milíř, a podle obrázku mají poznat vybrané řemeslo, kterým je koželužství. Na závěr mají žáci podle svých představ nakreslit podkovu vyráběnou kovářem.

Pro tvorbu výrobku jsme zvolili výrobu podtácků, případně ozdob z pedigu. Jedním z tradičních řemesel bylo košíkářství, proto jsme zvolili metodu pletení, a to právě z moderního materiálu pedigu. Pro pedagoga byl připraven návod, jak s pedigem pracovat, a připojili jsme také návod na výrobu srdíčka a podtácku z pedigu.

Poslední činností v rámci projektu *Řemesla našich předků za života královny Elišky* je vytvoření vlastní třídní knihy na toto téma. Pedagog do sešitu v tvrdých deskách nadepíše jednotlivá řemesla, děti k nim přilepí kartičky dvojic, které v předchozí aktivitě hledaly a spojovaly. Děti pak vyberou pět

nejzajímavějších popisů a charakteristik daných řemesel, která do knihy napíší. Každé z dětí si následně na jeden den odnese knihu domů, kde do knihy zakreslí sebe, a to v podobě předem vybraného řemeslníka podle své fantazie. Vznikne tak kniha, na které se společně podíleli všichni žáci a která jim může připomínat tradice a řemesla svých předků i společně trávený čas, vzdělání i zábavu.

V závěru práce byly vyhodnoceny také předem stanovené výzkumné otázky. Zjistili jsme, že téma tradičních řemesel lze do výuky začlenit v rámci různých předmětů, pro žáky různého věku, a také v různých ročních obdobích. Setkávání se s tradičními řemesly je pro žáky nejen zajímavé, ale také důležité, protože žáci si tak mohou budovat a podporovat svou úctu k minulým generacím a svým předkům. V ideálním případě se ve vyučování žáci s tématem tradičních řemesel setkávají opakovaně a v různých předmětech. Jak pro praktické činnosti, tak pro dějepis, zeměpis, český jazyk, i pro hudební nebo výtvarnou výchovu lze nacházet různé zajímavé a vhodné způsoby začleňování tématu do výuky. Konkrétně lze uvedené téma do výuky začlenit formou přednášky, diskuse, brainstormingu, soutěží a her, výtvarných aktivit, a podobně. Možnosti jsou skutečně široké. Jaké nejvhodnější se jeví zahrnovat této do výuky v souvislosti s určitými významnými dny či událostmi, jako je Den matek, nebo právě Slavnosti královny Elišky v Hradci Králové.

Samotný pedagog ocenil zejména různorodost zábavných aktivit, které jsou současně vzdělávací, a ocenil souvislosti s pořádanými Slavnostmi královny Elišky, nicméně osobně by dané téma rozdělil na aktivity realizované před Slavnostmi, a aktivity realizované v souvislosti s vhodnou probíranou látkou. Připomínky se tedy týkaly doby realizace projektu a skutečnosti, že aktivity jsou připraveny jako jeden projekt, v rámci jednoho předmětu, ale v ideálním případě by měly být rozděleny do hodin dějepisu a výtvarné výchovy, případně dějepisu a praktických činností.

Cílem práce bylo nabídnout a zhodnotit možnosti využití slavností královny Elišky v Hradci Králové a tématu tradičních řemesel ve výuce žáků na druhém stupni základních škol, což bylo splněno.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knihy

BAUER, Jan. *Podivná úmrtí panovníků a panovnic*. Brno: MOBA, 2022. ISBN 978-80-279-0276-7.

BLAŽKOVÁ, Lenka. *Voskařství*. Praha: Grada, 2006. Řemesla, tradice, technika. ISBN 80-247-1341-1.

BOBKOVÁ, Lenka. *Jan Lucemburský: otec slavného syna*. V Praze: Vyšehrad, 2018. Velké postavy českých dějin. ISBN 978-80-7429-342-9.

ČAPEK, Robert. *Třídní klima a školní klima*. Praha: Grada, 2010. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2742-4.

FRYŠ, Václav. *Podbrdské pověsti a příběhy*. Ilustroval Zuzana KUŘÁTKOVÁ. České Budějovice: Kopp, 2013. ISBN 978-80-7232-439-2.

HÁTLEOVÁ, Karla. *Pleteme z pedigu*. Praha: Grada, 2016. Šikovné ruce (Grada). ISBN 978-80-247-5353-9.

JANOTKA, Miroslav. *Řemesla našich předků*. Praha: Svoboda, 1987. Prémie Členské knihovny.

JUROVATÝ, Ladislav. *Velká kniha drátenictví*. Praha: Grada Publishing, 2020. ISBN 978-80-247-3188-9.

KOLÁŘOVÁ, Marta. *V souladu s přírodou: politika životního stylu, udržitelnost a soběstačnost*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. Studie (Karolinum). ISBN 978-80-246-4993-1.

KRAUS, Vilém. *Pěstujeme révu vinnou*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2012. Česká zahrada. ISBN 978-80-247-3465-1.

LADA, Josef a Květoslav DUFEK. *Tradiční český rok*. Praha: Bambook, 2018. ISBN 978-80-247-5173-3.

MALOŇ, Lubor. *Stříbro chudých: katalog cínových předmětů ze sbírky Muzea Komenského v Přerově*. V Přerově: Muzeum Komenského, 2013. ISBN 978-80-87190-26-5.

- MANOUŠEK, Petr Rudolf. *Zvonařství*. Praha: Grada, 2006. Řemesla, tradice, technika. ISBN 80-247-1294-6.
- MAŠKOVÁ, Marcela a Iva PROŠKOVÁ. *Drátování*. Praha: Grada, 2021. Výtvarný kurz. ISBN 978-80-271-2495-4.
- MUSIL, Rudolf, Jiří CIHLÁŘ, Zdeněk CIHLÁŘ, et al. *Moravský kras: průvodce Josefovským a Křtinským údolím*. Brno: Masarykova univerzita, 2019. ISBN 978-80-210-8742-2.
- PERIČ, Tomáš a Jan BŘEZINA. *Jak nalézt a rozvíjet sportovní talent: průvodce sportováním dětí pro rodiče i trenéry*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-0527-4.
- PETRÁŇ, Josef. *Dějiny hmotné kultury*. Praha: Ministerstvo kultury České republiky, 1997. ISBN 80-7184-086-6.
- POKORNÝ, Karel. *Mistři uměleckých řemesel*. Praha: BB art, 2014. ISBN 978-80-7461-457-6.
- POLÁKOVÁ, Petra. *Jak rozvíjet pohyb, emoce a smysly: pozorné a spokojené dítě*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-0760-5.
- POTŮČEK, Martin. *Strategické vládnutí a Česká republika*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2126-2.
- SULZENBACHER, Gudrun. *Zapomenutá řemesla a život na venkově*. Druhé, upravené české vydání. Přeložil Dagmar EISENMANNOVÁ. Praha: Slovart, 2017. ISBN 978-80-7529-350-3.
- SLANINA, Ondřej. *Výkladový slovník exotických materiálů používaných v uměleckém řemesle*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3313-5.
- ŠABATKA, Jaroslav. *Svíčky: nové techniky*. Praha: Grada, 2008. Šikovné ruce (Grada). ISBN 978-80-247-2675-5.
- ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
- VANĚČEK, Michal a Jana VANĚČKOVÁ. *Velká kniha správného Čecha*. Praha: Bambook, 2020. ISBN 978-80-271-1279-1.

VONDRUŠKA, Vlastimil. *Život ve středověku*. Vydání třetí, v nakladatelství MOBA vydání druhé. Brno: MOBA, 2021. ISBN 978-80-243-9793-1.

VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Drátenictví*. Praha: Grada, 2012. Řemesla, tradice, technika. ISBN 978-80-247-4365-3.

Internetové zdroje a odborné články

ArchiWeb. *Josef Gočár byl velkým stavitelem českého kubismu* [online]. 2020 [cit. 3. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/n/domaci/josef-gocar-byl-velkym-stavitelem-ceskeho-kubismu--1>

Augustiánské opatství a farnost při bazilice Nanebevzetí P. Marie na Starém Brně. *Zakladatelka Eliška Rejčka* [online]. 2020 [cit. 16.1.2023]. Dostupné z: <https://www.opatstvibrno.cz/bazilika/zakladatelka-eliska-rejcka.html>

Děkanství Hradec Králové. *Katedrála sv. Ducha* [online]. 2023 [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: <http://www.dekanstvihk.cz/wp/katedrala-svateho-ducha/>

DIY česky. *Pedig* [online]. 2015 [cit. 6.2.2023]. Dostupné z: <https://diycesky.cz/pedig/>

EDU.cz. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. 2023 [cit. 3.2.2023]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>

GURÝČA, Richard, 100+1. *Eliška Pomořanská_ královna, která lámala meče* [online]. 2016 [cit. 29.12.2022]. Dostupné z: <https://www.stoplusjednicka.cz/eliska-pomoranska-kralovna-ktera-lamala-mece>

Hradec Králové. *Strategický plán rozvoje města Hradec Králové* [online]. 2013 [cit. 9.1.2023]. Dostupné z: <https://www.hradeckralove.org/strategicky-plan-rozvoje-mesta-hradce-kralove/ds-2027/p1=18785>

Hradec Králové. *Slavnosti královny Elišky* [online]. 2019 [cit. 26.1.2023]. Dostupné z: <https://www.hradeckralove.org/slavnosti-kralovny-elisky-2019/d-69869>

Hradec Králové. *Základní informace o městě* [online]. 2023 [cit. 19.12.2022]. Dostupné z: <https://www.hradeckralove.org/zakladni-informace-o-meste/ms-1150>

Hradec Králové, město na dlani. *Hradec Králové – historie města* [online]. 2023 [cit. 10.12.2022]. Dostupné z: <https://historie.hrdeckralove.cz/>

Hradec Králové: turistický průvodce Hradcem Králové. *Hradec Králové* [online]. 2009 [cit. 29.12.2022]. Dostupné z: <https://www.mesto-hrdeckralove.cz/hradec-kralove/>

Internetová encyklopedie dějin Brna. *Eliška Rejčka* [online]. 2022 [cit. 2.2.2023]. Dostupné z: https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=1864

Konference ISSS. *Hradec Králové* [online]. 2016 [cit. 5.1.2023]. Dostupné z: <https://www.issc.cz/archiv/download/swot2>

Košíkařství Král. *Historie proutěného řemesla* [online]. 2022 [cit. 22.12.2022]. Dostupné z: <https://kosikarstvikral.wbs.cz/Historie-prouteneho-remesla.html>

KRAMOLIŠOVÁ, Šárka a kol. *Metodické listy* [online]. 2020 [cit. 5.12.2022]. Dostupné z: https://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fefrd%2Fcsv%2Ftps%2F1490946123359%2F1560516962458%2F1570628639841.pdf

Kudy z nudy. *Tradiční Martinské trhy proběhnou v sobotu v Hradci Králové* [online]. 2022 [cit. 30.1.2023]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/aktuality/tradicni-martinske-trhy-probehnou-v-hradci-kralove>

MANĚNOVÁ, Martina a Pavlína, TPKOVÁ. *Analýza využití řemesel ve vzdělávací oblasti Člověk a svět práce* [online]. 2010 [cit. 5.2.2023]. Dostupné z: <https://tvv-journal.upol.cz/pdfs/tvv/2010/01/36.pdf>

Mapy.cz. *Hradec Králové* [online]. 2023 [cit. 5.12.2022]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?source=muni&id=2149&ds=1&x=15.2416306&y=49.6720349&z=8>

Metodický portál Rámcový vzdělávací program. *Řemesla okolo a v nás* [online]. 2019 [cit. 3.2.2023]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/22018/remesla-okolo-a-v-nas.html>

Metodický portál Rámcový vzdělávací program. *Středověká řemesla* [online]. 2010 [cit. 30.1.2023]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/r/ZABAB/9463/STREDOVEKA-REMESLA.html>

Metodický portál Rámcový vzdělávací program. *Učíme se od předků – Stará řemesla* [online]. 2008 [cit. 3.2.2023]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/S/2688/ucime-se-od-predku-stara-remesla.html>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Metodický list k tvorbě vzdělávacích materiálů pro ZŠ* [online]. 2013 [cit. 3.12.2022]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/17860>

Místopisy. *Hradec Králové* [online]. 2022 [cit. 15.1.2023]. Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/5997/hradec-kralove/pocet-obyvatel/>

Pinterest. *Wicker hearts DIY crafts for kids Woven necklace* [online]. 2023a [cit. 1.1.2023]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/519391769538080892>

Slavnost královny Johanky. *Slavnost královny Johanky* [online]. 2023 [cit. 27.1.2023]. Dostupné z: <http://www.slavnostjohanky.cz/index.php#home>

Slavnosti královny Elišky. *Slavnosti královny Elišky* [online]. 2023 [cit. 20.1.2023]. Dostupné z: <http://www.slavnostikralovnyelisky.cz/>

Spektrum zdraví. *Historie kovářství: od řemesla k umění* [online]. 2016 [cit. 31.1.2023]. Dostupné z: <https://www.spektrumzdravi.cz/remesla/remesla-historie-kovarstvi-od-remesla-k-umeni>

Spektrum zdraví. *Košikářství a jiné pletení* [online]. 2016 [cit. 3.2.2023]. Dostupné z: <https://www.spektrumzdravi.cz/remesla/remesla-kosikarstvi-remeslo-s-bohatou-historii-po-celem-svete>

Spektrum zdraví. *Z historie keramiky* [online]. 2016 [cit. 30.1.2023]. Dostupné z: <file:///C:/Users/Data/Downloads/spektrum-zdravi.pdf>

Spoilheap Archeology. *Spoilheap Archeology* [online]. 2013 [cit. 30.1.2023]. Dostupné z: <http://www.spoilheap.co.uk/medpot.htm>

Stará řemesla. *Voskařství* [online]. 2020 [cit. 25.1.2023]. Dostupné z: <https://stararemesla.mypage.cz/thema/voskarstvi>

Šance dětem. *Starší školní věk (puberta)* [online]. 2014 [cit. 5.2.2023]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/starsi-skolni-vek-puberta#potreba-ritualu>

Turistické informační centrum. *Historie* [online]. 2023 [cit. 25.12.2022]. Dostupné z: <https://www.hkinfo.cz/o-meste/historie.html>

YouTube. *Круглое дно из газетных трубочек! Вариант.* [online]. 2017 [cit. 25.12.2022]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=btS-YZovnts>

Základní škola Boženy Němcové v Jaroměři. „*Jeden den ve středověku očima hrnčáře*“ [online]. 2018 [cit. 30.1.2023]. Dostupné z: <https://zsbn.cz/jeden-den-ve-stredoveku-ocima-hrncire/>

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Martina Jedličková
Katedra:	Katedra technické a informační výchovy
Vedoucí práce:	PhDr. Pavlína Částková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Slavnosti královny Elišky v Hradci Králové a její využití na 2. stupni Základních škol
Název v angličtině:	The celebrations of the Queen Elisabeth in Hradec Králové and their use at the lower secondary stage of elementary school
Anotace práce:	<p>Tato diplomová práce se zabývá slavnostmi královny Elišky v Hradci Králové a možnostmi jejich začlenění do výuky na 2. stupni základní školy. Práce zkoumá, jak lze toto téma využít k rozvoji různých dovedností a kompetencí žáků, jak stanoví Rámcový vzdělávací program. Teoretická část práce uvádí problematiku, představuje město Hradec Králové, charakterizuje postavu královny Elišky Rejčky a popisuje souvislosti oslav. Zabývá se také tradičními řemesly a zvyky a navrhuje, jak téma propojit s výukou.</p> <p>Praktická část obsahuje tvorbu metodických listů, které byly ověřeny v praxi prostřednictvím pozorování a rozhovorů s učiteli. Byly navrženy různé aktivity, které byly implementovány ve výuce a následně vyhodnoceny. Výsledky ukazují, že</p>

	<p>začlenění tématu do výuky je možné a efektivní, přičemž podporuje kreativitu, tvořivost a úctu žáků k historii a tradicím. Cílem práce bylo nabídnout a zhodnotit možnosti využití slavností královny Elišky a tradičních řemesel ve výuce žáků na druhém stupni základních škol, což bylo úspěšně splněno.</p>
Klíčová slova:	<p>Diplomová práce, Slavnosti královny Elišky, Eliška Rejčka, Hradec Králové, Tradiční řemesla, Základní škola, Výuka, Rámcový vzdělávací program, Metodické listy, Historie</p>
Anotace v angličtině:	<p>This masters thesis focuses on the celebrations of the Queen Elisabeth in Hradec Králové and the possibility of incorporating this topic into the curriculum for the upper primary school students. The thesis explores how this topic can be used to develop various skills and competencies of students, as outlined by the Framework Educational Program. The theoretical part of the thesis introduces the issue, presents the city of Hradec Králové, characterizes Queen Eliška Rejčka, and describes the context of the festivities. It also addresses traditional crafts and customs and suggests how to connect the topic with teaching.</p> <p>The practical part includes the creation of methodological sheets, which were validated in practice through observation and interviews with teachers. Various activities were designed, implemented in the classroom, and subsequently evaluated. The results show that incorporating the topic into the curriculum is feasible and effective,</p>

	supporting students' creativity, inventiveness, and respect for history and traditions. The aim of the thesis was to propose and evaluate the possibilities of using the celebrations of the Queen Elisabeth and traditional crafts in the education of the upper primary school students, which was successfully achieved.
Klíčová slova v angličtině:	Masters thesis, The celebrations of the Queen Elisabeth, Eliška Rejčka, Hradec Králové, Traditional crafts, Primary school, Teaching, Framework educational program, Methodological sheets, History
Přílohy vázané v práci:	17 obrázků 2 tabulky
Rozsah práce:	78 stran
Jazyk práce:	čeština

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 – Poloha Hradce Králové na mapě České republiky.....	11
Obrázek 2 – Eliška Pomořanská	12
Obrázek 3 – Kostel sv. Ducha v Hradci Králové.....	13
Obrázek 4 – Josef Gočár	14
Obrázek 5 – Eliška vyobrazená ve Zbraslavské kronice	18
Obrázek 6 – Střípky programu Slavností královny Elišky	20
Obrázek 7 – Průvod při slavnostech královny Elišky	20
Obrázek 8 - Milíř	24
Obrázek 9 – Vyobrazení středověké kovářské dílny	28
Obrázek 10 – Vyobrazení středověkého koželuha	30
Obrázek 11 – Práce zvonářů	31
Obrázek 12 – Kartička do dvojice č. 1 Koželuh	51
Obrázek 13 – Kartička do dvojice č. 2 - Kůže.....	52
Obrázek 14 – Závěrečný kvíz	54
Obrázek 15 – Tvorba z pedigu – zápich ve tvaru srdce.....	56
Obrázek 16 – Návod pro tvorbu zápichu z pedigu	57
Obrázek 17 – Návod na tvorbu podtáčku z pedigu.....	58

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Metodický list Řemesla našich předků za života královny Elišky	45
Tabulka 2 – Pomocný list k vyplnění specifik řemesel	47